

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
10/2016
12. marec 2016

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL LUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

SPISOVATEĽ JOZEF BANÁŠ:
IDE O VŠETKO? ALE KOMU?
Strana 4.

UKRAJINCI UŽ NEHCÚ
ĎALŠÍ TRETÍ MAJDAN
Strana 5.

POLITOLÓG R. TÓTH
HODNOTÍ VOĽBY 2016
Strana 6.

Z MOSKVY SA NEODCHÁDZA..
BOLI AJ HORŠIE ČASY!
Strana 8.

LEPŠIE ZAŽAŤ SVETIELKO,
AKO PREKLÍNAŤ TMU III.
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Volby sa skončili. Karty sú rozdane. Rozdali ich voliči. Komplikovane. Napriek tomu politici už začali hrať mariáš o Slovensko. Ak sa niektorí z politikov tešia z výsledkov volieb – nejde im o Slovensko.

Výsledky volieb nie sú príliš dobrou správou pre Slovensko. Do parlamentu postúpilo osem strán. Táto kombinácia nevytvára veľkú šancu na vytvorenie stabilnej vlády. Dosiaľ pevný slovenský parlamentný pilier, ktorý posúval aj slovenskú ekonomiku vpred, počas ostatných rokov skorodoval a rozpadáva sa. Slovensko nastupuje na cestu krajín, kde sa vlády striedajú ako ponožky, čo narušuje politickú stabilitu a rozvoj. Podpora politikov sa nehrnú do vládnej koalície, ktorá bude iste komplikovaná na vnútrokoalíčné vzťahy. Preto sa začína nahlas skloňovať slovo predčasné parlamentné voľby. Otázkou ostáva, kedy predčasné voľby budú a komu budú viac vyhovovať. Lebo volebný pat nemusia vyriešiť ani skoré predčasné parlamentné voľby. Práve naopak.

Vládny Smer napriek tomu, že získal najviac hlasov, ostáva porazený. Dobieha ho syndróm HZDS, že ostáva silný, ale osamotený. KDH inkasovalo knock out a začína sa jeho koniec. Etnická Strana maďarskej komunity už odchádza z vysokej politiky. Nepresvedčil ani Bugár z Mostu – HÍD a sebedovomý Procházka. Pravica mierne prekvapila, najmä SaS a Matovič. Ich dobrý výsledok nikto nepredvídal. Skokanmi volieb je však Slovenská národná strana, Kotleba-Ludová strana Naše Slovensko a Boris Kollár. No ani skokani nebudú mať priestor vytvoriť vládu. Ak si to takto zhrnieme, skutočného víťaza volieb niet.

Pre Maticu slovenskú a slovenský národ je pozitívny fakt, že vlastenecké politické strany presvedčili voliča a získali na vážnosti. Mimochodom, tak ako v priereze celej Európy. Teraz možno nastáva ich čas, ako začať pracovať pre Slovensko, Slovenky a Slovákov. Azda túto šancu využijú na sto percent. Lebo teraz už nejde o politické centrály, ale skutočne o Slovensko.

Maroš SMOLEČ
šéfredaktor

R - 2016013

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

Kresťanskodemokratické hnutie zostalo pred dverami parlamentu SLOVENSKU HROZÍ VOLEBNÝ PAT

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

V sobotu piateho marca sa na Slovensku uskutočnili voľby do Národnej rady Slovenskej republiky. Vo voľbách kandidovalo dvadsaťtri politických subjektov. Zúčastnilo sa na nich takmer šesťdesiat percent voličov. Hranicu zvoliteľnosti prekročilo osem strán. Do parlamentu teda smerujú Smer-SD (28,28 percenta), SaS (12,10 percenta), OĽaNO-NOVA (11,2 percenta), SNS (8,64 percenta), ĽS Naše Slovensko (8,04 percenta), Sme rodina – Boris Kollár (6,62 percenta) a Siet' (5,6 percenta).

Do parlamentu sa nedostalo KDH (4,94 percenta) ani SDKÚ-DS (0,26 percenta). Novými stranami v parlamente budú KOTLEBA – Ludová strana Naše Slovensko, Sme rodina – Boris Kollár a Siet'.

MANIPULÁCIE

Kotlebovu stranu sprevádzala absolútna ignorancia v médiách i politikmi až do uzavretia volebných miestností. Prieskumy verejnej mienky nezverejňovali strany, ktoré získali menej než päť percent, kde sa strana nachádzala, a nebrala sa do úvahy ani pri modelovaní volebnej situácie v parlamente. Po voľbách je zrejme, že jazýčkom na váhach pri zostavovaní vlády bude SNS.

KDH po dvadsiatich piatich rokoch opúšťa parlament. Podľa dobre informovaných zdrojov hnutie vzniklo preto, aby zabránilo existencii ľudovej strany typu Andreja Hlinku, a až do týchto volieb sa mu to aj darilo. Kresťanskú politiku bude zastupovať SNS i ĽS Naše Slovensko. Práve kotlebovci spôsobili, že najdiskutovanejšou témou tohtoročných parlamentných volieb bol ich vstup do parlamentu. Prekvapil všetkých oslovených počas volebnej noci, čo naznačuje, že nepoznajú realitu na Slovensku alebo ju zámerne deformujú.

KDH odštartovalo kampaň veľkolepo v Poprade. Pomohlo mu aj občianske združenie Aliancia za

rodinu, ktoré iniciovalo referendum za rodinu a bolo aj ťahúňom v Národnom pochode za život. Pozorovatelia očakávali, že sa združenie pretransformuje na politický subjekt, ale nestalo sa. Traja z aktivistov skončili na kandidátke

KDH, jedna na kandidátke OĽaNO. Aliancia za rodinu (AZR) vo volebnom týždni rozoslala voličom letáky v prospech KDH. Napriek tomu KDH dostalo od voličov červenú kartu. Ukázalo sa, že Slovensko potrebuje skutočnú ľudovú stranu.

NOVÁČIKOVIA

Netradičnou stranou s nejasným cieľom vystupovala v predvolebnej kampani strana Sme rodina – Boris Kollár. Už sám názov Kolárovkej strany bol zaujímavý. Nehovoriac o bilbordoch, na ktorých hlásal, neverte politikom, verte mne. Či nevoľte politikov, voľte Borisa. Ak rátať, že osloví recesistov, azda sa mu to podarilo. Viac o strane prezradila dvojka na kandidátke Milan Krajniak. Pred voľbami vydal knižku Banda zlodějov, v ktorej sa čitateľ dozvedel, kto je pre Krajniaka vzorom politickej moci: Václav Havel, Fedor Gál, Peter Zajac a ďalší, čím prezradil jasné čechoslovakistické vymedzenie strany. Ak si uvedomíme, že počas volebného obdobia si budeme pripomínať sté výročie vzniku Česko-Slovenska, vzniká otázka, akú úlohu bude plniť v parlamente táto strana?

TVRDÉ SLOVÁ

Igor Matovič priniesol do parlamentu vulgárny štýl politiky, ale to sa zrejme páči voličom, odchovaných na televíznych seriáloch typu Farma. Na jeho expresívny jazyk si verejnosť pomaly zvykla, aj na výstredné kádrovanie politických oponentov. Ale agresívny slovník voči Ruskej federácii, aký použil v predvolebnej kampani, si mohol odpustiť. Najmä ak s Ruskom pri ochrane kresťanských hodnôt Európy ráta aj pápež František.

3 OTÁZKY PRE:

profesorku Emíliu Hrabovcov, odborníčku na cirkevné otázky

Epochálne posolstvo z Havany

• Spoločná deklarácia pápeža Františka a moskovského patriarchu Kirilla je pozoruhodná už tým, že stretnutiu predstaviteľov katolíckej a pravoslávnej cirkvi došlo prvý raz po takmer tisíc rokoch. Aký význam má pre cirkev a svet?

Deklarácia je historická nielen svojím ekumenickým rozmerom, ale aj vyjadreniami ku globálnym ohrozeniam, ktorým dnes čelia kresťania i celé ľudstvo. Vyzýva medzinárodné spoločenstvo, aby okamžite konalo a spoločne zabránilo ďalšiemu prenasledovaniu a exodu kresťanov z krajín, kde žili od apoštolských čias, vojne, chaosu a terorizmu. Kresťania nie sú však ohrozovaní iba fyzickým násilím, ale aj ideologickým. Západné štáty vnucujú svetu agresívnu ideológiu sekularizmu,

odmietajúcu akýkoľvek vzťah spoločnosti k Bohu a pravde, rozvracajúcu manželstvo a rodinu, dezintegrujúcu identitu človeka a šliapucu po jeho najzákladnejšom práve na život. Deklarácia vyzýva Európu, aby zostala verná kresťanským koreňom. krajínach.

• Prečo si pápež vybral za partnera práve patriarchu Moskvy a celej Rusi?

Počnúc historickým objatím Pavla VI. a patriarchu Athenagora bolo stretnutí pápeža a konštantínopolského patriarchu viacero. Uskutočniť stretnutie s moskovským patriarchom, zastupujúcim najväčšiu a najpočetnejšiu pravoslávnu cirkev, bolo zložitejšie, hoci za Benedikta XVI. už boli očakávania veľmi konkrétne. Stretnutie

urýchlila situácia v dnešnom svete, v ktorej pápež neváha vidieť „tretiu svetovú vojnu po kúskoch“ a patriarcha „znaky Apokalypsy“. Dosvedčuje to aj vyjadrenie, že od ich schopnosti v týchto ťažkých časoch spoločne svedčiť o Duchu pravdy do veľkej miery závisí budúcnosť ľudstva.

• Dalo by sa očakávať, že takéto epochálna udalosť vyvolá väčší ohlas v médiách. Ako hodnotíte tento aspekt?

Je pochopiteľné, že médiá, ktoré konajú v duchu protikresťanských ideologických a politických záujmov i proti skutočnému pokoji vo svete, usilujú sa zatlačiť do úzadia vyhlásenie, ktoré im nepríjemne hovorí do svedomia.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ
Foto: archív SNN

V SNN 11/2016
SI PREČITATE

■ Maticný politológ Roman MICHELKO zhodnotí výsledky parlamentných volieb 2016
■ Nevina Dey Loher – nový titul na doskách činohry Slovenského národného divadla
■ Krízy odhaľujú slabiny spoločnej meny – zadlženosť a neporiadok vo verejných financiách

Z nášho rozpočtu dotujeme zamestnanie aj maďarským občanom Na Jaguar sa verbuje v Maďarsku

Ivan BROŽÍK – Foto: www.nitraden.sk

Ak by sa personalisti budúcej automobilky pohybovali po slovenskom juhu, kde je práce ako šafranu, bolo by to v absolútnom poriadku. Naši spoluobčania maďarskej národnosti majú právo na slušný život ako ktokoľvek iný, kto je občanom Slovenskej republiky, platí v nej dane a dodržiava naše zákony. Lenže ktosi verbuje oveľa ďalej – na juh od našich hraníc. Dokonca aj keby sme zobrali do úvahy, že sme v Európskej únii, vzhľadom na voľný pohyb pracovnej sily v jej rámci by to nič zarážajúce nebolo. Lenže – každé pracovné miesto, ktoré vytvorí fabrika Jaguar, a nielen tá, dotujeme my všetci na Slovensku v rámci takzvaných investičných stimulov.

Tie sú hradené zo štátneho rozpočtu, ktorý vytvárame my. Jedno novovznikajúce pracovné miesto pri veľkých investíciách u nás stojí približne tridsaťtisíc eur. V uplynulých štyroch rokoch totiž vláda schválila investičné stimuly vo výške viac ako pol miliardy eur. Z nich by asi pol stovka spoločností mala vytvoriť pätnásť a pol tisíc pracovných miest. Veľká časť pripadá práve na Jaguar pri Nitre.

■ OPLATÍME SA

Na Slovensku už teraz pracuje množstvo občanov Maďarska, ich priemerný zárobok, ktorý dostanú u nás, je asi o stošesťdesiat eur vyšší ako porovnateľný na podobnej pozícii

Lokalita najväčšej investície v posledných rokoch – automobilky Jaguar Land Rover.

v Maďarsku. Tam však pracovných príležitostí niet. Dane a odvody však odvádzajú v Maďarsku. Len málokto z nich má totiž štatút oficiálneho zamestnanca v trvalom pracovnom pomere, väčšinou ide o agentúrnych pracovníkov. Podľa maďarského internetového servera penzcentrum.hu hľadajú slovenskí sprostredkovatelia maďarskú pracovnú silu pre automobilové a elektrotechnické firmy na Slovensku. Oslovujú najmä ľudí z miest neďaleko hraníc, ako Komárom, Ostrihom, Tata či Győr. Práve v Győri mali ponúkať pracovné miesta s mesačným platom osemstôpätidesiatpäť eur, ubytovaním zdarma, príspevkom na stravu a uhradením cestovného.

„Na Slovensku je výrazný nedostatok pracovnej sily, pritom maďarskí zamestnanci z uvedených odvetví majú vhodné vzdelanie, skúsenosti a odbornosť,“ citujú médiá vyjadrenie PR manažéra servera workania.hu Jánosa Ficza.

■ ROBOTY JE DOŠŤ

Podobným praktikám do veľkej miery nahráva aj nedávna skúsenosť z Košíc s tamojšieho veľtrhu práce. Až šesťdesiat tri zamestnávateľov prišlo ponúkať asi päťtisíc pracovných miest. Úrady práce prišli s ďalšími štyrmi

tisícami pracovných príležitostí. Najviac hľadani boli odborníci v mechanike, technike, strojárstve a inžinierstve. Príležitost' mali aj menej vzdelaní – napríklad ako robotníci pri páse a manipulační pracovníci. Na slovenskom trhu práce je voľných okolo deväťtisíc miest. Lenže!

■ LEPŠIA JE PEČIATKA

Množstvo najmä mladých ľudí prichádzalo na košické podujatie iba preto, aby získali pečiatku od úradu práce, že sa aktívne zaujímajú o nájdenie si zamestnania. Pri expozíciách úradov práce bola preto nezvyčajná tlačienka, kým pri stánkoch, kde bola práca priam na očiach, bolo málo záujemcov. Pritom priemerná mzda, ktorá predstavuje ponúkané pracovné príležitosti, sa pohybovala okolo osemstoštyridsať eur. Na Slovensku teda máme nový fenomén – nielen masu ľudí, ktorým je výhodnejšie žiť z dávok, na ktoré sa všetci skladáme, ale už aj potenciálne masu zahraničnej pracovnej sily, ktorá je zamestnaná na vládou stimulovaných pozíciách. A teda, opäť ich platíme len a len my. My ešte zamestnani, my drobní podnikatelia a živnostníci, my všetci, ktorí si plníme voči štátu nám zákonom dané finančné povinnosti.

Vysoké školy treba upratať, víťazi v nich biznis nad vedou Liahni nezamestnaných je priveľa

Ivan BROŽÍK – Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Niekde robíme chybu. Vysoké školy na Slovensku vychrlia ročne na pracovný trh asi štyridsaťtisíc absolventov. K nim treba prirátat' tisíce tých, ktorí končia štúdium na vysokých školách v zahraničí. Na zamyslenie je, že na úradoch práce dlhodobo zakotví tretina až štvrtina z nich. Reálny trh práce pritom doslova volá SOS – potrebuje odborníkov, zručných remeselníkov, nástup ďalších výrobných kapacít v automobilovom priemysle zas žiada vyškolených operátorov modernej automatizovanej výroby.

Kapacity vysokého školstva sú pritom už na prvý pohľad predimenzované. Nie je však len ono samo na vine. V uplynulých rokoch sa v mnohých rodinách zaužívalo, že bez toho, aby sa dieťa vyjadriilo, kde by chcelo profesionálne zakotviť, rodičia mu určujú dráhu: základná škola – gymnázium (ak sa dá tak výberové) – vysoká škola (ak sa dá tak súkromná). Na celej tejto púti za diplomom cítiť peniaze. Už dávno nie v podobe úplatkov, ale bežného „školského“.

■ POKRIVKÁVA AJ VEDA

Napriek zámerom budovať vedomostnú spoločnosť výdavky z rozpočtu

štátu do kapitoly veda a výskum sú zúfalo nízke. Už v návrhu rozpočtu na rok 2016 klesli oproti kalendárnemu predchodcovi o 272 miliónov eur. Čisté výdavky, bez prostriedkov z EÚ, klesajú z 1,12 na 1,09 miliardy eura. Ak zarátame aj redukciu zdrojov z EÚ do tejto sféry, potom je pokles výdavkov v porovnaní s rokom o 16,5 percenta. Na vysokoškolské vzdelávanie a vedu a sociálnu podporu študentov vysokých škôl pripadá 462 miliónov eur. Výdavky súvisiace s operačným programom Výskum a inovácie sú naplánované na 87 miliónov eur. Úlohy výskumu a vývoja, podporované Agentúrou na

podporu výskumu a vývoja by mali byť 29 miliónov eur. S približne pol percentom HDP na vedu a výskum sme na tom trikrát horšie ako v susednej Českej republike, takmer štyrikrát horšie v porovnaní s odporúčaniami EÚ a takmer desaťkrát horšie ako veľkosťne porovnateľné Fínsko!

■ JASNÉ ZISTENIA

Akademická rankingová a ratingová agentúra (ARRA) už pred časom zverejnila v poradí už jedenáste hodnotenie (zjednodušene) stavu na našich vysokých školách. Kým ešte pred niekoľkými rokmi bol dopyt po VŠ štúdiu

oveľa vyšší ako ponuka a zapisalo sa takmer toľko študentov, ako bol plánovaný počet prijatých (deväťdesiatšesť percent), v poslednom sledovanom ročníku vysoké školy naplnili svoje kapacity len na osemdesiat tri percent počtu možností, teda prijali takmer každého, kto sa vie podpísať.

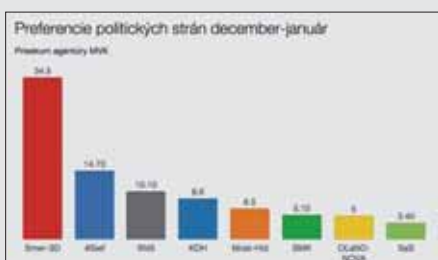
Svoje nároky a z nich vyplývajúcu kvalitu vzdelania si dlhodobo udržiava podľa zistenia ARRA najmä Jesseniova lekárska fakulta UK, Fakulta chemi-

kej a potravinárskej technológie STU, Fakulta sociálnych a ekonomických vied UK, Ekonomická fakulta TUKE či Právnická a Pedagogická fakulta z Trnavy; sú nepretržite vo vedení svojich skupín už minimálne päť rokov. V každom prípade sa však treba zamyslieť nad osudom vysokých škôl na opačnej strane rebríčka kvality, na pôde ktorých napríklad nevznikajú citované vedecké práce či ktoré nemajú ani len zákonom stanovených vedeckých garantov.

VŠIMLI SME SI

Okrem štandardných politických strán sú porazenými po voľbách aj prieskumné agentúry. Samozrejme, ich argumenty o štrnásťdennom moratóriu pred voľbami, keď sa nesmeli zverejňovať výsledky prieskumov a o nameraných trendoch raketového poklesu KDĽH a vzostupu Kollára a Kotlebu, ktoré už však nestihli uverejniť, nesedia. Aj tie nezverejnené prieskumy boli dosť mimo realitu.

Voľby porazili aj agentúry

Prieskumné agentúry budú argumentovať skrytým voľičom, náhlym a nepredpokladateľným rozhodnutím veľkej masy voličov tesne pred voľbami a podobne, ale ich reputácia je po tomto debakli veľmi pošramotená. Je len otázne, či to bolo z „blbosti“

(zlej metodiky), alebo skôr namiesto merania reality podľahli pokušeniu samy ju ovplyvniť. Podľa nás B je správne.

Pripomeňme si len prieskumy verejnej mienky štrnásť dní pred voľbami. Najväčší skokani a skutoční víťazi Kollár a Kotleba v prieskumoch figurovali hlboko pod bránou zvoliteľnosti. Predovšetkým kotlebovci. Kollár mal stúpajúci trend, ale na parlament to nestačilo. Kotleba mal podľa prieskumov dokonca pod dve percentá. Vo voľbách získal vyše osem. Na druhej strane, Prochádzkova Sieť vždy s dvojčíferným číslom oscilovala okolo pätnástich percent. Prochádzku to vzdávalo a cítil sa lídrom opozície. Realita? Ledva preliezli do parlamentu. KDĽH si tradične držalo svojich sedem percent. Vo voľbách prepadli, nezískali ani päť. Rovnako prieskumy krátili Matoviča a Sulíka. Najmä Sas v nich bojovala o parlament. Voliči z nich však urobili druhú najsilnejšiu stranu.

Načo teda tie prieskumy sú? Čo nimi sledujú vlastníci agentúr verejnej mienky? Koho zastupujú? Ako prieskumy realizujú? Sú to chyby, štatistické omyly alebo zámer...? Je zrejme, že nedokážu odhadnúť realitu. Preto by mali vrátiť školné a venovať sa inej činnosti. Napríklad politickému lobingu, ak by bol na Slovensku inštitucionalizovaný.

(rm, mrs)

Čo všetko ešte chceme postaviť na hradnom vršku? Pridlho zakliaty hradný vrch

Už to trvá príliš dlho, a ešte sa to neskončilo. Prestavba Bratislavského hradu, teda tá súčasná, o akej sa Jankovi Alexymu, iniciátorovi záchranu Hradu, asi nesnilo, už prebieha vyše sedem rokov. Turisti na hrade a v hrade to nevnímajú ako priebežný proces, berú to tak, že obmedzenia na stavebné práce im berú možnosť vychutnať si celú dominantu nášho hlavného mesta.

Pri soche kráľa Svätopluka, ktorá dominuje vchodu do vnútorného nádvorja Hradu, sa dnes s radosťou fotografujú návštevníci z celého sveta i zo Slovenska. Nemajú problém s tým, že výtvarníka Jána Kulicha a iniciátora vytvorenia diela Drahozlava Machalu, hoci sú obaja, aj keď nie veľmi dlho, po smrti, odporcovia symbolov Slovenska vláčili po komisiách, aby napokon na pamätníku urobili niektoré zmeny. Jazdecká socha Svätopluka i jej tvorcovia si užili svoje, dnes je však dielo ako prirodzená súčasť hradného areálu nielen pre turistov dôkazom toho, že myšlienka bola správna.

Na neďalekej parlamentnej terase sa turisti pri chôdzi môžu prizabiť zakopnutím o rozbitú dlažbu. Ak to prežijú a ešte sa im žiada chodiť, môžu sa čudovať tomu, ako si správcovia nášho zákonodarného zboru umne prehradili kovovými mrežami chodníky okolo parlamentu. Ak sa turisti aj s týmto faktom vyrovnajú, môžu si nasnímať pôsobivé zábery staveniska pod Hradným vrchom. Výhľad na staronovú rozostavanú štvrť Zuckermandel je veľmi sugestívny. Nielen zhora, ale aj zdola od Dunaja.

Ako budeme raz v budúcnosti chodiť popod Hradný vrch, zatiaľ nie je jasné asi nikomu. Vari by to mohli

ČO INÍ NEPIŠU

aspoň tušiť tí, čo majú kľúče od mreží pod budovou parlamentu, ak ich ešte nestratili...

Samotný Hrad patrí pod správu NR SR v súčinnosti so SNM. Stavenisko na Hradnom vrchu je aktuálne vôbec nie o garážach, ale o opätovnom postavení barokového tereziánskeho paláca, kedysi kráľovskej jazdiarne. Garáže pod týmto areálom vyvolali mnohé polemiky o tom, či v podzemí ostanú zároven zachované aj objavené keltské, rímske aj slovenské pamiatky. Pri novom paláci vzniká aj nová záhrada a okolo nej akýsi novodobý čínsky múr. Kde sú teraz aktivisti, ktorým prekážala výstavba garáží? Mnohí išli kandidovať do parlamentu, takže sa cez rétoriku o Hrade chcú dostať na Hradný vrch. Je to ich demokratické právo. Ale či im išlo aj o pamiatky, alebo iba o sinekúry, to ukáže čas. Symbolom zakliatia Hradu je zavretá spodná brána, cez ktorú sa v krásnom slnečnom počasí pri teplotách nad 15 stupňov nedostal nikto, lebo nápis oznamoval, že v zime je brána zavretá. Nuž, úradníkom je nezaujím o cestovný ruch asi vlastný, len turisti o tom budú nahlas hovoriť aj doma, a potom sem od nich asi ďalší chodiť nebudú...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ,
Foto: Emil SEMANCO

Vyhral protestný hlas

Roman MICHELKO

Ak by sme mali súčasné parlamentné voľby definovať jedným slovným spojením, najprilievavejšie by bolo – vytrestanie establišmetu. A je jedno či vládneho, alebo opozičného. Voliči dali jasne najavo, že rovnako odmietajú aroganciu aktuálnej moci, ako aj jej tradičných parlamentných oponentov.

Ak by sme mali jedným slovom definovať povolebnú realitu, tak je to jednoznačný pat. Ani Smer so SNS na strane jednej, ani spojená pravica na strane druhej nedá väčšinu. Zabraňuje tomu Kotleba. Z povolebných diskusií jasne vyplýva, že duo Sulík – Matovič sú v mene vlády, v ktorej budú mať podstatne silnejší mandát, než si vôbec dokázali predstaviť, ochotní ísť veľmi ďaleko. Problém je v tom, že za tento ich sen má zaplatiť Most

– Híd a SNS „spáchaním politickej samovraždy“. Tvrdohlavo sa snažia vsugerovať celému Slovensku svoju utkvélú predstavu, že Smer treba od moci odstaviť akýmkoľvek prostriedkami, najlepšie, samozrejme, na úkor iných (SNS a Most – Híd). Od tohto úsilia ich zatiaľ neodradilo ani striktné Bugárovo nie. Ďalším čriepkom do povolebnej mozaiky bolo jasné vyhlásenie Borisa Kollára, že dokáže podporiť, resp. tolerovať len pravcovú vládu. To by však okrem iného znamenalo koalíciu aj so Sietou Radoslava Procházku.

Problémom takéhoto spojenia je značná averzia Kollárovej dvojky – posledného križiaka Milana Krajniaka voči Procházku. Ten mu venoval zopár veľmi štipľavých komentárov. Procházka je pre Krajniaka mini-

málne na pravej strane osoba non grata číslo jeden. Naopak, čo sa týka spolupráce SNS a SME RODINA – Boris Kollár, veľké problémy tam nevidím. Dokonca približne tri mesiace pred založením strany Kollár v jednom

KOMENTÁR

z rozhovorov konštatoval svoje zhnusenie vládnucim elitám, jedným dychom však dodal, že ak vidí niečo slušné a zaujímavé na politickej scéne, je to práve nová obrozená SNS. Takéto kombinácie však prehliadajú niektoré vážne okolnosti veľmi krehkej a veľmi tesnej koalície. Spojená pravica, v ktorej by bol Most – Híd aj SNS, by mala najtesnejšiu väčšinu sedemdesiatich šiestich hlasov, pričom ten sedemdesiaty šiesty hlas by bol hlas Františka

Šebeja alebo Ondreja Dostála. Našiel by sa súdny človek, ktorý by do niečoho takého išiel?

Čoskoro vystrieda „povolebnú opicu“ mediálna hystéria typu zachráňme demokraciu za každú cenu, obetujeme sa a podobne. V tejto psychóze sa aj inak nepredvídateľné ťahy stanú priam očakávanými. Je jasné, že v súčasnej galibe bude vyvíjaný obrovský tlak aj na SNS. Tá sa ocitla vo veľmi nezávideniahodnej situácii. Z oboch strán, teda aj zo strany Smeru, ako aj spojenej pravice bude na ňu vyvíjaný nátlak, aby sa pridala. Vedenie by však malo obrovský problém vysvetliť svojim voličom vstup do koalície, v ktorej by nebol Smer, a naopak bol by tam Most – Híd. Isté je viac-menej to, že nič nie je isté, že koalíčné rokovania budú dlhé a všetky strany budú musieť priniesť na oltár sformovania väčšiny veľké obete. Smer bude musieť k povolebným rokovaniam pristúpiť s veľkou mierou personálnej a programovej veľkorysosti.

Ďalšou veľkou a veľmi pertraktovanou témou sa stáva otázka predčasnej voľby. Toto riešenie má však aj veľmi veľa

prízemných, ale podstatných okolností. Takej Sieti, ktorá má dnes za voľby v banke sekeru vo výške 2,6 milióna eura, predčasné voľby ani trochu nevyhovujú. Je sice pravda, že za volebné výsledky by o štyri roky dostala až okolo štyri milióny eur, problém je však v tom, že túto sumu by dostala postupne v štyroch ročných tranziách. Ak by boli predčasné voľby do pol roka, finančne by to Procházku zničilo. Aj takéto okolnosti treba pri konštruovaní povolebných scenárov brať do úvahy.

Najbližšie dni a týždne budú teda v znamení hľadania riešenia z povolebného patu. Už dnes je viac-menej isté, že veľa riešení nebude. Nemožno vylúčiť ani predčasné voľby, čo by logicky vyplývalo z ústavy, ak by sa v najbližších šiestich mesiacoch trikrát nepodarilo zostaviť vládu. Proti tomuto scenáru však hovorí naše predsedníctvo v Rade Európskej únie, ktoré sa začína už v júli. Posolstvo týchto volieb je však jednoznačné. Ľudia povedali súčasnému politickému mainstreamu dosť. A vytrestali ho. Je len otázne, či a ako sa z toho politici poučia.

Rôzne tváre tradície

Maroš M. BANČEJ

Slovo tradícia patrí medzi slová – chameleóny. Dokáže sa sfarbiť do najrôznejších farieb, dokonca môže byť aj dúhové, len ho stačí priložiť k ďalšiemu slovu alebo skupine slov. Tradičné remeslá, tradičné zvyky, tradičná rodina a trebárs aj tradičné jedlá. Na druhej strane sa pred nedávnymi voľbami spomínali tradičné strany a ich tradiční voliči, ekonómovia rozoberali tradičné modely ekonomiky, politológovia tradičnú úlohu krajín V 4 v európskom kontexte. Samostatnou kapitolou, kde toto slovo zvoní azda najviac, je slovné spojenie tradičná kultúra. Opakom tradičnosti by mala byť modernosť. Tu však nastáva časté nepochopenie ich vzájomných vzťahov. Modernosť nemusí a vo svojej podstate ani neznamená zničenie tradície. Neneguje ju, a ani nemôže. Veď

akýkoľvek progres musí z niečoho vyrastať. Z niečoho zažitého, vyskúšaného, akceptovaného, ba dokonca obľúbeného alebo aj nie... To niečo je práve tradícia. Keď sa začiatkom 21. storočia začala na svetovej populárnej hudobnej scéne

POZNÁMKA

čoraz viac presadzovať hudba vychádzajúca z tradičných postupov, teda z folklóru tých-ktorých kultúr, neobišlo to ani Slovensko. Napríklad zoskupenie Jej družina so sólistkou Zuzkou Mojžišovou nahrala vo vtedy ešte samostatnom Slovenskom rozhlasu vynikajúce CD, kde sa folklórny základ pretavil do moderných rytmov. Ostatne, ak cúvneme o storočie dozadu, tak celá dnešná komerčná popkultúra vyrastá najmä z tradičnej černo-

skej americkej hudby. Vzťah tradícia a moderna platí aj vo vážnej hudbe od Bartóka cez Smetanu až po Suchoňa. Rozhľadný kunsthistorik by vedel podobné paralely nájsť aj vo výtvarnom umení a štúrovskí spisovatelia, ktorí kládli základy našej literatúry, z tradičných literárnych žánrov, ako povestí rozprávka, balada, pieseň, priamo vychádzali.

Do spomínanej oblasti tradičnej kultúry patrí aj MK SR realizovaný projekt Kultúrneho dedičstva, kde sa zaraďuje rovnako fujara, ktorú si všimlo celosvetovo aj UNESCO, ako i šumiacky viachlasný spev a čoraz viac tradičných atribútov, z ktorých sa skladá naša minulosť a ktoré presahujú aj do prítomnosti.

Bohužiaľ, v súčasnom globalizovanom svete sa plazivo presadzuje nebezpečný fenomén, a to vykoreňovanie, banalizácia či

dokonca vysmievanie sa z fundamentálnych osobitostí toho-ktorého národa na prospech akejsi globálnej „kultúry“, komerčne podmurovaného umelého produktu postaveného mimo estetických, etických či dokonca duchovných základov. Tie základy, ktoré v Európe stavala antika, renesancia, kresťanstvo i historické sebauvedomovanie sa jednotlivých národov. Propagátori tejto pakultúry veľmi radi používajú práve slovo tradičný v úvodzovkách ako označenie niečoho zastaraného, brzdiaceho pokrok, smiešneho a v najostrejších výpadoch tmárskeho a spiatočnickeho. Odtiaľ je len krok k umelým konštrukciám rôznych multikultúrnych filozofií, krôčik k likvidácii národných štátov, ktorých existenciu už niektorí politici verejne kritizujú. Apologéti takzvaného kultúrneho obohacovania si pritom zámerne „nevšímajú“, že tá masa migrantov, ktorá začína byť celoeurópskym strašiakom, sa nemieni obohatiť našou kultúrou – okrem sociálnych benefitov. Ona si svoje tradície tvrdo stráži a je presvedčená, že ich chtiac-nechtiac prijme. A na tomto mieste sa zo slova tradícia stáva nie iba ozdôbka vo vete, ale životne dôležitý termín.

AKO BOLO, ČO BOLO

Volby sa skončili. S nimi aj kampaň plná sľubov, klamstiev a osočovania, čo prekrývala bývalé psie kusy strán bojujúcich o moc. Voliči, čo sa riadili vlastnou pamäťou a nedali na kvetnaté reči či nadávky, budú sklamaní menej. Tí, čo uverili predvolebným traktátom a zabudli na predošlé skutky krasorečníkov, po čase si povedia: zase sme naleteli, a novozvolení poslanci, ktorí na seba kydali hnoj, sa budú v kuloároch bratříčkovať pri spoločných „projektoch“. Po voľbách k mediálnym celebritám pribudnú ďalšie – politici. Novinári budú snoriť po ich frajerkách, mimomanželských potomkoch, vilách, autách, škandáloch a niekedy aj zlodejinách. Vysvitne, že „nová metla dobre nemetie“... len poruší to, čo bolo dobré, aby komusi vytvorila predpolie pre nové kšefty.

Lubo Pajtinka nám v knižke Rozhovory s ministrami (školsťva) predstavil plejradu osobností. Očividne šlo o múdrych ľudí. Predtým kadečo dokázali,

ale za ich účasti jedna reforma popierala druhú. A výsledok? Školstvo, čo bývalo našou pýchou, ocitlo sa na chvoste. Rozbujneli sa školy, ktorých absolventov nepotrebujeme,

hlupákov bude geniálna.“ (Za minulého režimu kritika zrezala televízny seriál Vivat Beňovský. Teraz ho vysielajú opäť. Mám pocit, že v „žiare“ dnešných podenkových seriá-

svuju dobu. Napríklad: „Najhoršie na svete je pre chlapa, keď sa dá ovplyvniť ľuďmi, ktorí i najlepšie činy iných znehodnotia tak, že ich zámerne spoja so zlým úmyslom. Takí ľudia

mladí ľudia sa strácajú v tom širom svete poli. Nechodia do sveta zbierať skúsenosti. Chodia tam po almužny. Almužny z pohľadu tých, čo im ponúkajú podradnú prácu, bohatstvo pre našu mladú dezorientovanú túžbou po peniazoch.“

Nad týmito sa pohoršovala väčšina kortešujúcich. Ba dušovali sa, že to vyriešia. Ako? Uvidíme. Je po voľbách. Politici veria, že vo víre škandalózných odhalení médií zabudneme na „modré z neba“, ktoré nám nasľubovali, a dúfajú, že nás po čase obalamutia ďalšou predvolebnou hmlou. Preto čím skôr zabudneme na cirkusovú kampaň, ktorá otrávil medziľudské vzťahy. Venujeme sa rodine, priateľom a obohatíme sa myšlienkami ľudí, ako bol Belo Kapolka. Popritom len tak „po očku“ sledujme, čo nám kto dá a čo vezme. Aby sme boli rozhodnutí skôr, ako sa spustí budúca predvolebná kampaň: vtedy vypneme televízne či rozhlasové zvady a prestaňme čítať noviny, lebo sami bez vymývania mozgov už budeme vedieť, komu dať hlas.

Volby očami Bela Kapolku

Peter VALO

a podľa vyjadrení samotných pedagógov pribudlo množstvo stále sebavedomejších, ale aj hlúpejších žiakov.

Prečo je to tak? Odpoveď nájdete u tatranského chatára a spisovateľa Bela Kapolku: „Rozbíjame i to, čo by mohlo naďalej spoľahlivo fungovať. Rozbíjame hladinu úrovne, ktorú sme už dosiahli, strácame pevnú pôdu, prepadáme sa stále nižšie. Keď bude všetko hore nohami a naša kultúra vplyvom zle pochopenej komerčnosti sa ocitne na najspodnejšom stupni európskej kultúry, potom i rodina

lov by sme sa tvorcom Beňovského mali dodatočne ospravedlniť.)

Kapolkove myšlienky sa nám zachovali v knižke Belo Kapolka, s podtitulom Citlivá tatranská žula. Dušan Mikolaj v nej opísal život svojho hrdinu, jeho lásku k prírode a vlasti, lebo „bez citového vzplanutia k matke vlasti by akýkoľvek boj nevyhrala ani supervelmoc a národ bez citu pre vlast' je mŕtvý národ“. Mikolaj nám vykreslil Kapolku ako chlapa, ktorý sa nepretáčal na prvých stránkach novin. Ako filozof samorast sa dopustil myšlienok, ktorými prekonal

človeka zaškatuľkujú, a beda mu, ak sa do určitej škatuľky nevráti. V svojej samolúbosti a chorobnej neomylnosti sa zvyčajne usilujú z človeka urobiť to, čo z neho chcú mať.“ Spomeňte si, že práve znehodnocovanie charakterizovalo predvolebnú kampaň, a dovoľte mi, aby som pokračoval s Kapolkom: „Ocitli sme sa v postavení rastlín, ktoré dakto vytrhol i s korenkami a spolu s nimi striasol posledné zvyšky rodnej zeme. Bol to možno čísi zámer, že zväčša žijeme vo svojej zemi ako v provizóriu a neuveriteľne rýchlo strácame hrdosť. Naši

SEBAOBHRANA

Najhoršou voľbou je neúčasť voliča na volebnom akte. Mohli volebnú účasť ovplyvniť napríklad prázdniny na strednom Slovensku alebo počasie? Prevažne oblačno, miestami dážď, teplota okolo desať stupňov – tak nejako mala podľa Slovenského hydro-meteorologického ústavu vyzerať volebná sobota piateho marca. Do akej miery mohlo počasie vplyvať na voličskú účasť? Podľa politológa Tomáša Koziaka do značnej, ale iba v prípade, keby bolo extrémne nepriaznivé.

Počasie a šport

„Ak by boli krúpy, obrovský mráz či poľadovica, mohlo by to ľudí odradiť,“ povedal politológ. Nič také však predpoveď nehlasila. Ak sú ľudia dostatočne odhodlaní a motivovaní, volíť podľa politológa idú navzdory akémukoľvek počasiu. Po nedávnej predvolebnej kampani ľudia vraj motivovaní boli dostatočne. Dôležitý je však vždy aj termín volieb, ktorý vyhlasuje predseda parlamentu. Napríklad v júli by účasť mohla byť nižšia, keďže je to čas letných dovolení či rodinných výletov. „Ak sú rodiny s deťmi niekde na prázdninách, tak sa im asi nebude chcieť vybavovať voličský preukaz, dajú prednosť rekreácii a voľiť neprídu,“ myslí si T. Koziak. Tohtoročný marcový termín bol podľa neho dobrý aj napriek tomu, že na strednom Slovensku sa práve končili jarné prázdniny. „Marec je dobrý, v záhradách sa ešte veľmi nerobí, dovolenky ešte tiež nie sú. Ľudia sa môžu vrátiť z prázdnin o jeden deň skôr a stihnúť odvoliť,“ povedal politológ.

Termín tohtoročných volieb bol predmetom sporu medzi vládnym Smerom a opozičným KDH. Smer ešte vlni zvažoval, že volíť sa bude 27. februára. Kresťanskí demokrati však namietali, že práve vtedy sa končia jarné prázdniny na západnom Slovensku, kde žije najviac pravicových voličov. Definitívne rozhodnutie nakoniec stanovilo voľby na piaty marec.

Voličskú účasť tisícov ľudí však mohlo ovplyvniť sobotné dianie v Jasnej pod Chopkom. Odohrávali sa tam atraktívne preteky v obrovskom slalom. Organizátori Svetového pohára však prenosnú volebnú urnu nevybavovali. „Nároky na organizačný výbor sú také vysoké, že nám neostáva kapacita vybavovať aj prenosnú urnu. V Liptovskom Mikuláši bude dostatok volebných miestností, ktoré budú otvorené od rána do 22. hodiny,“ povedal pred podujatím člen organizačného výboru pretekov Maroš Sýkora. Najbližšie teda mohli záujemcovia odvoliť v Liptovskom Mikuláši, aj v obciach Bystrá, Demänovská dolina a Mýto pod Ďumbierom.

Počasie, prázdniny či športová akcia nemôžu byť dôvodom na bojkot volieb. Aj vrcholní predstavitelia Matice slovenskej si uvedomovali, že najhoršie je vôbec nevoliť. Vyzvali voličov na účasť v parlamentných voľbách, apelovali aj na dvadsaťdeväťtisíc členov Matice. Pri výbere politických zástupcov by sa ľudia mali rozhodovať uvážene. V Matici slovenskej prijali uznesenie, že nebudú verejne podporovať voľbu nijakého konkrétneho politického subjektu. Predstavitelia Matice slovenskej vyhlásili, že si uvedomujú nadstraníčnosť inštitúcie, tá však podľa nich nemôže existovať a fungovať mimo politického diania. Budúcu vládu by podľa Matice mali vytvoriť čestní politici chrániaci slovenský národ a všetkých občanov Slovenska, vrátane etnických, národnostných, kultúrnych a sociálnych menšín.

Robert LANDIS

S Jozefom BANÁŠOM, spisovateľom a glosátorom spoločenskej situácie

Vo voľbách vraj išlo o všetko! Ale komu?

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: Peter FROLO

Fascinuje ho neuveriteľná obetavosť kandidátov, hraničiacia až so stavmi ich smrteľnej úzkosti v prípade, že neuspjú a nebudú nám môcť slúžiť. Títo ľudia sú ochotní nechať sa okyďávať, plúť na seba, „zhováďovať“ sa až za hranice pochopiteľného len preto, aby sa obetovali za občana. Populárny spisovateľ a glosátor verí, že táto neobyčajná obetavosť podnieti kompetentných, aby postavili na Slovensku dôstojný pamätník neznámeho kandidáta, kam budú v budúcnosti pochovávať podobných obetavcov.

• Ako ste vnímali predvolebnú kampan pred parlamentnými voľbami?

Priznám sa, že ma už tá opakujúca sa kortešačka veľmi nevzrušuje. Po mojom osobnom „študijnom pobyte“ v NR SR je táto skepsa oprávnená. Všimam si však, že niektoré volebné heslá sa dobre rozbehli, ale reklamné agentúry ich akosi nedotiahli. Napríklad nerozumiem, prečo vymysleli nič nevrajiace heslo – „Poďte voliť, ide o všetko!“, keď tam stačilo vsunúť slovičko „nám“ a hneď by bolo jasné, o čo ide. Upútalo ma tiež volebné heslo jednej politickej strany – „Za slušný život na Slovensku“, ktoré som pochopil tak, že táto strana ohlásila svoj odchod zo Slovenska. Obdivujem tiež „profesionality“ reklamných agentúr, ktoré nasťali na plochu troch štvrtín každého billboardu tvár kandidáta. Z pohľadu ega kandidáta to viem pochopiť, dokonca som počul, že istého kandidáta sexuálne vzrušuje pohľad na seba samého, a preto si dal billboard pod okná svojej spálne. Manželka je spokojná, ale či bude spokojná aj po odstránení veľkoplošnej reklamy, je otázne. Z pohľadu ega kandidáta tomu rozumiem, z pohľadu nás voličov však nie. Ak by tam napísali: „Kandidát XY urobí pre vás to či ono,“ to beriem, ale chciem, aby sme volili dosť odpudivo vyzerajúcich, navyše väčšinou neznámych chlapov je dosť vážna neprofesionalita.

• Oslovilo vás v kampani niečo, čo je hodné glosovania?

Pokiaľ ide o samotný výsledok volieb, respektíve o zloženie novej vlády, nekompromisne odmietam úsilie niektorých politikov deliť elektorát na čierny a biely. Mali by sme sa konečne zbaviť boľševického videňa sveta – kto nie je s nami, je náš nepriateľ. Európa, a teda aj Slovensko, vstupuje do zložitého obdobia, čo by mala byť priamo výzva na to, aby riadenie vecí verejných robili tí

Jozef BANÁŠ si nekladie obrúsky pred ústa – ani v tomto rozhovore.

najlepší, najmúdrejší a pokiaľ možno najčestnejší ľudia, a nie ľavičiarci či pravičiarci. Napokon v Rakúsku a najmä v najväčšej európskej krajine v Nemecku je úplne bežná veľká koalícia zložená z ľavicových socialistov a pravicových kresťanských ľudovcov. Okrem iného to má výhodu aj v tom, že sa budú vzájomne viac kontrolovať. Takže ak vznikne po voľbách rozumná (zámerne nehovorím pravo-ľavá) koalícia, myslím si, že by to bolo pre krajinu optimálne riešenie.

• Pred časom ste písomne dali najavo svoj postoj k súčasnému prezidentovi SR. Čo vás k tomu primálo?

Primálo ma k tomu vystúpenie prezidenta v Národnej rade SR. Nebol to môj postoj k prezidentovi, ale k jeho postoju k imigrantom, v ktorom kritizoval absolútnu väčšinu občanov Slovenska za náš prístup ku kvótam v tom zmysle, že sme sa zosmiešňili v očiach Európy. Opravil som ho tak, že sme sa zosmiešňili v očiach niekoľ-

kých európskych oportunistov a diletantov, ktorí, žiaľ, v Európe rozhodujú, ale celkom iste sme sa nezosmiešňili v očiach drvivej väčšiny Európanov, ktorí majú vzťah ku svojej kultúre, k svojmu národu. Keďže prezident vyzval našich občanov, aby sme rešpektovali európske a zahraničnopolitické záujmy Slovenska, ja som ho naopak vyzval, aby sa on snažil rešpektovať záujmy občanov tejto krajiny, a citoval som Ľudovíta Štúra: „Či človek, ktorý celý svoj život takmer vždy len druhým na prospech robotuje, či taký človek má vlasť?“

• Vaše knihy sú na Slovensku najpredávanejšie, ale darí sa im aj v zahraničí. Aké poslanstvo smerom domov i za hranice nesie vaša úspešná kniha Dementi 2?

Som potešený a poctený, že sa moje knihy vo veľkom nielen čítajú, ale aj prekladajú. Román Zóna nadšenja je najprekladanejším slovenským románom, keď bol preložený do ôsmich jazykov a vyšiel dokonca

v Indii. Dementi od slovesa dementovať je taký úlet, oddych, pretože som v plnom nasadení na práci nad novým románom Kód 7, ktorý je veľmi náročný, a vďaka Dementi som sa od ťažkej témy trochu odreagoval. Skutočnosť, že za dva mesiace kniha získala titul Zlatá kniha za vyše päťnásťtisíc predaných kusov, svedčí o tom, že je nás dosť tých, ktorí si dokážeme utiahnuť aj sami zo seba.

• Čo by ste priali občanom nášho štátu, aby sa nemuseli obávať literárnej konotácie s označením Dementi v množnom čísle?

Po mojich početných cestách a porovnávaníach sa s inými národmi aj s politikmi iných národov zodpovedne hovorím, že Slováci patria v európskom kontexte k tým národom, ktoré si ešte zachovali zdravý sedliacky rozum a ktoré majú, našťastie, nielen rozum, ale i srdce. Zatiaľ sa celkom udatne bránime vplyvu masového konzumu, masového vymývania mozgov a zdá sa, že aj masovému chorľaveniu. Verím, že dokážeme zabrániť tomu, aby sme namiesto roľníkov mali farmárov, namiesto správ hedľajny, a verím, že Pukanec jedného dňa nepremejeme na Poporcnicity. Na to, aby ste si dnes podmanili národy, nepotrebuje zbrane, stačia vám banky, filmy, lieky, piesne, reklama, zábava a mekdonaldy. Verím, že máme dostatok vnútornej sily, aby sme z konfrontácie s dovážanou kultúrou vyšli so ctou. Chcem veriť, že každému z nás je jasné, že smer plavby neurčuje vietor, ale plachty. A je len na nás, ako si ich nastavíme.

• Ako majú dopadnúť pre Slovensko a jeho obyvateľov ktorékoľvek voľby, aby ste nemuseli písať knihu s názvom Dementi 2?

Aj po knihe Idioti v politike som si myslel, že už viac sa k téme politika úsmevne napísať nedá. Ukázalo sa, že sa dá, a tak vôbec nevyklúčujem, že jedného dňa napíšem Dementi 2, o to skôr, že Dementi 1 idú ako teplé rožky. Beriem do úvahy, že možno pôjdem do rizika, že to zasa „schyťám“, podobne ako v prípade „Idiotov“, ale i niektorých iných mojich kníh, myslím si však, že nemá zmysel písať knihy, ktoré nevyvolávajú emócie a diskusie. Takže, ak mi niekto chce nadávať, pokojne nech tak spraví, nie som taký dôležitý, aby som každému neumožnil, nech si o mne myslí, čo chce. Ale ak by ma niekto náhodou pochválil, brániť sa nebudem...

O ČOM JE REČ

Každý, kto číta istý pretransformovaný komunistický denník, iste natrafil na niektorý z komentárov žurnalistu Radovana Geista. Pri jeho mene je vždy uvedená informácia o tom, že je šéfredaktorom európskeho vyzerajúceho internetového portálu. Až v týchto dňoch som dostal nápad zalistovať si v tomto médiu, aby som zisťoval, o čom sa v ňom píše a kto v ňom publikuje. Spozornel som pri názve článku Normalizácia nenávisti od známeho novinára a historika Eduarda Chmelára. Prvé, čo mi napadlo, bolo, že sa bude vyjadrovať k tohtoročnej predvolebnej atmosfére, počas ktorej šírenie nenávisti nabralo až také rozmery, že sa z toho stala každodenná odporná samozrejmosť. Hrdinom uplynulých dní bol po celý čas Igor Matovič, ktorý sa už ani neusiloval kontrolovať svoje emócie najmä voči Robertovi Ficovi. Nepočul som z jeho úst jednu súvislú vetu, aby v nej nebola urážka alebo žľčovitá vulgárnosť. Dokonca si na takéto prejavy prenajal až do volieb bratislavské Námestie SNP... Až potom som si všimol, že E. Chmelár napísal článok už pred pol rokom a že nepíše

o Matovičovi a jeho chorobnej nenávisti, ale že píše o mne, o ľuďoch okolo mňa, o celom národe, v ktorom sa nenávisť voči niekomu alebo niečomu už vraj stala normou...

Chmelár napísal svoj článok ešte v auguste minulého

ale povedzme si aj to, že Slovensko je už veľkovýrobnou na výrobu nálepiek. A pán Chmelár tiež nimi nešetří. Stačí mať trochu iný názor, aký momentálne leť v médiách, a už je z vás xenofób, boľševik, nepriateľ moslimov, Ukrajincov...

Rozsievачi nenávisti

Rudolf SLEZÁK

roka. Reagujem teda oneskorené, no téma, ktorú si zvolil, je v týchto dňoch ešte aktuálnejšia. Píše totiž o utečencoch, ktorí sa stále hrnú do Európy zo všetkých kútov sveta. Vyčítam, že sa z nás vyparila tolerancia, solidarita a pluralita. Je zhrozený z toho, koľko nenávisti sa šíri medzi ľuďmi z rôznych webov po internete. Je to pravda, rád by som však k tomu dodal, že každý web má svojho správcu, ktorý moderuje texty pod článkami a nemusí ich na webe nechať – má teda možnosť každého psychopata poslať čmárať si do podchodov, na vagóny alebo na steny vo verejných záchodoch. Áno, je to aréna plná žľče a nenávisti,

každého možno niečím ovešať. Svoje skúsenosti máme už aj s integráciou Rómov, prečo by sme teda neotvorili náruč aj pre migrantov.

Rázny autor zašiel na túto tému aj do histórie a poučil nás, že migrácia je vlastne užitočná vec. Zmienil sa o veľkých civilizáciách, ktoré vraj vznikli a udržali sa pri živote najmä preto, že sa ustráchané nechránili pred cudzími, ale že všetko cudzie aj pohlcovali. Ak sa bojíme cudzích kultúr, znamená to, že nedôverujeme kultúre vlastnej, napísal. No áno, veľké civilizácie pohlcovali iné kultúry, no potom aj zanikli. Prišiel Alarich a bolo po svetovej ríši, pretože Rím už

dávno nebol Rímom. Aj Perzia si navozila Helénov, aby mala viac lekárov, pisárov a remeselníkov, dokonca ich aj mrzáčila, aby nemohli utiecť. A tiež zanikla...

Nenadchýna ma ani Chmelárova zmienka o tom, že územie Slovenska vždy bolo domovom aj pre Skýtov, Keltov, Maďarov, Avarov... No preto aj tak dlho trvalo, kým nad týmto územím zaviala slovenská zástava a začala sa spievať slovenská hymna. To, že Belo IV. vpustil na svoje územie Nemcov, aby mu kľúčovali lesy a zakladali osady, ešte neznamená, že bol osvieteným panovníkom. Bolo to východisko z núdze, lebo jeho ľudia vykynozili Tatári. On pozval na svoje územie aj Kumánov. Ešte i dnes človeku naskakuje husia koža, keď sa dozvedá o ich nájazdoch a rabovaniach po okolí. Ak im chýbali ľudia pre ich potreby, urobili výjazd, poprepichovali zajatcom dlane, natiahli cez ne lano, uviazali ich o kone a odvliekli do zajatia. Ak ich niekto začal prenasledovať, zajatcov pozabíjali ako prvých, aby ich nezdržovali...

Exkurzie do histórie by vždy mali byť pre nás poučivé, aby sme boli opatrnejší a predvídatejší. Aj pokiaľ ide o migrantov.

Zlyhanie amerického výsadku a prínos slovenskej posily v Ukrajine Ukrajinci už nechcú tretí majdan!

Keby predstaviteľka americkej štátnej administratívy – ministerstva zahraničných vecí, nebola urobila americké slangové slovo prijateľné v diplomatickom jazyku, azda by nebolo treba hľadiť na ukrajinskú realitu s otázkou, ako za dva roky americké úsilie rozvrátilo najväčší európsky štát. Jedna z najvulgárnejších, ale častých nadávok (fuck you) sa stala aj americkou školou pre Európanov.

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Pretože vysoká americká úradníčka washingtonského ministerstva zahraničných vecí ju použila v súvislosti s Európskou úniou. Bolo to pred dvomi rokmi a dala tým kategoricky najavo, kto má hlavné slovo v určení osoby predsedu ukrajinskej vlády. Okrem toho povedala, že USA vložili do Ukrajiny od revolúcie v roku 2003 päť miliárd dolárov. Čo sa za ne dosiahlo?

■ AMERICKÉ KÁDRE

V prvom rade išlo o kádre. Najvýraznejšie to vidno na gubernátorovi Odesy, bývalom gruzínskom prezidentovi, jednoznačne orientovanom prozápadne, proamericky. Okrem neho získala ukrajinské občianstvo pôvodne americká občianka, teraz ministerka financií, ako aj nový minister hospodárskeho rozvoja a obchodu, tiež cudzinec. Poradcom oboch (!) sa stal niekdajší viacnásobný minister slovenských vlád Ivan Mikloš. Radami ukrajinskému kabinetu poslúhuje aj Mikuláš Dzurinda. V Kyjeve majú teda slovo dvaja politici, ktorých doma už nikto nepočúva a ich strana zaniká.

S americkou podporou presadený A. Jaceňuk a po voľbách vytvorená ukrajinská vládna Európska koalícia sa vo februári 2016 rozpadla a nemá v 450-člennom parlamente väčšinu. Karty zamiešala aj Julija Timošenková. Má za sebou tvrde desaťročie. Najprv ju po roku 2004 rezolútne odstaviť jej spojenec v oranžovej revolúcii prezident Juščenko. Potom ju rovnako nevybe-

ravo, vrátane väzenia, vo februári 2014 poslal od kormidla zvrhnutý prezident Janukovyč. Napokon do novej ukrajinskej mocenskej štruktúry nepasovala ani po februárovom majdane 2014. „Majdan“ nielen zmenil pomer síl, ale aj de facto

Centrum Kyjeva počas povstania proti vláde Viktora Janukovyča.

odčlenil mnohomiliónovú východnú časť Ukrajiny a tá v dnešnom parlamente nemá nijaké zastúpenie.

■ NEŠLO O DEMOKRACIU

Politicky je to jasné – oficiálnou politikou Ukrajiny je proeurópske smerovanie. Ale pokiaľ ide o oficiálnu štátnu doktrínu, agresorom je Ruská federácia. Takáto doktrína legitimizuje akékoľvek čo najrýchlejšie zblíženie so Severoatlantickou alianciou NATO. Vývoj na východe Ukrajiny a vo vzťahu s Ruskou

federáciou sa stal tento rok dôvodom na niekoľkomilardiové zvýšenie amerického podielu na posilnenie vojenskej prítomnosti, vrátane základní vo východnej Európe, v členských štátoch NATO. Podľa NATO európskou hrozbou nie

sú utečenci, ale nacionalistické Rusko, ktoré môže byť agresívne a je zdrojom nestability v Európe. Takto sa s prispievaním ukrajinskej politiky zmenila za dva roky situácia v Európe. Bolo skutočne nastolenie demokracie tým hlavným cieľom „majdanu“?

■ KOMPLOT OLIGARCHOV

Ukrajinskej vláde Arsenija Jaceňuka pri prvom pokuse odstaviť ho zostalo zo 450 poslancov 217. Podľa šéfa poslaneckého klubu strany Svoj-

pomoc Oleha Berezňuka „ukrajinský ľud sa stal svedkom otvoreného komplotu vedenia štátu s oligarchami, ktorí kontrolujú parlamentné politické strany; cieľom je zabetónovať kleptokraciu a oligarchiu na Ukrajine“. Spojili sa záujmy časti Jaceňukovej strany, časti strany prezidenta Porošenka a opozície so zvyškom strany niekdajšieho prezidenta Janukovyča.

Čo však Julija Timošenková? A hlasy jej parlamentnej strany Vlasť (Baťkyvščina). Vo vysokej škole parlamentného a politického intrigánstva, podrazníctva a zákulisných čachrov, čím všetkým ukrajinský parlament trvalo je, sa nemožno čudovať, že Julija Timošenková siahla k otvorenému obvineniu. Z televíznych obrazoviek povedala, koľko miliónov, pravda dolárov, sa dáva v takýchto situáciách za jeden poslanecký hlas! Podľa nej „tento parlament stojí na klanových základoch, a preto nemôže vytvoriť vládu, ktorá by nepracovala na oligarchov, treba okamžite zmeniť celý mocenský systém“. Do debaty zasiahol aj bývalý gruzínsky prezident Saakašvili, gubernátor Odesy: „Teraz nastala hodina pravdy pre všetkých, pre vládnú moc, pre prezidenta a pre parlament, iba predčasné voľby a obnovenie politickej triedy Ukrajiny môže priniesť zmenu.“

Zmenu čoho? Z dvadsaťmiliardového rozpočtu potrebuje štát desať miliárd dolárov pôžičiek, teda každá druhá hrivna bude požičaná, a ak ju zahraničie neodpíše, bude ju treba vrátiť aj s úrokmi. Vývoz prudko klesol zhruba o tretinu, celková výkonnosť hospodárstva krajiny, HDP Ukrajiny klesol oproti roku 2014 o ďalších vyše dvanásť percent, výroba v niektorých odvetviach o vyše osemnásť percent. Ukrajina stratila pre domáce tovary tradičný ruský trh, každý tretí Ukrajinec nie je schopný vyžiť z terajších príjmov, ďalších 28 percent opýtaných povedalo, že nevydrží z finančnej rezervy dlhšie ako rok. Negatívne ekonomické následky krízy pocítilo rekordných 96 percent ľudí. Vyše 72 percent viní korupčný politický systém,

47 percent nekompetentnosť politického vedenia štátu.

■ NAJPOPULÁRNEJŠÍ ?

Prezident Porošenko, ktorý poslal armádu, delostrelectvo a letectvo proti východu Ukrajiny, je stále najpopulárnejší. Po voľbách v roku 2014 bolo zaň 55 percent voličov, teraz klesol v rebríčkoch popularity na 17 percent. Julija Timošenková má takmer 16 percent, primátor Lvova a predseda Svojpomoci Andrej Sadovij takmer 12 percent a rovnako tretí v prieskumoch je líder Radikálnej strany a odporca minských dohôd Oleg Ljaško. Až tesne za nimi je s 10,7 percenta šéf Opozičného bloku, teda bývalej Strany regiónov niekdajšieho prezidenta Janukovyča.

Teda reálna politická konkurencia starým politikom či politikom, ktorí doteraz určovali ukrajinskú politiku, nie je. Aj nový parlament by sa skladal z tých istých strán, len v inom poradí. Ale bez terajšieho predsedu vlády Jaceňuka – vláda je najnepopulárnejšia v ukrajinských dejinách, odmieta ju vyše sedemdesiat percent obyvateľstva a jeho Národný blok by sa do parlamentu, ak by boli voľby teraz, nedostal. Ale aj za takejto situácie ukrajinský parlament schválil balík zákonov, ktoré vzhľadom na sľubované zjednotenie víz pre Ukrajincov požadovala Európska únia!

■ NESTABILNÝ SUSED

Ak je bernou mincou tvrdenie špičky slovenskej politiky, že migrácia môže prísť aj z Východu, doplnené slovami poľského ministra zahraničných vecí v Bratislave, že Poľsko už udelilo vstupné víza deväťstotisíc Ukrajincom, znamená to dve veci. Po prvé Ukrajinci už nechcú tretí majdan, stratili nádej a budú ju hľadať mimo hraníc mnohostranne nestabilného štátu. Politika sa zachraňuje dobrodružnou vojenskou politikou na východe, neuznávaním práv východu Ukrajiny na základe medzinárodných dohôd Minsk II. a popustením uzdy nacionalizmu na domácej scéne.

Najstaršie slovanské písmo ako výraz dlhovekosti národnej kultúry V Chorvátsku sú živé pamiatky hlaholiky

Pred mnohými školami v Chorvátsku možno vidieť veľké tabule s nápismi v hlaholike, staroslovancine i súčasnej chorváčtine písanej latinkou. Veta je jasná: Na počiatku bolo slovo. Je dosť bežným javom, že nielen na Slovensku si mnohí mýlia najstaršie slovanské písma a nevedia, aký je rozdiel medzi hlaholikou a cyrilikou, resp. azbukou, ktorú sme sa kedysi povinne učili na hodinách ruštiny.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: autor

Hlaholika bola prvým slovanským písmom a liturgickým jazykom. Dnes je hlaholika živá iba na území Chorvátska. Názov hlaholika pochádza zo staroslovanského slova „gogol“, čo znamenalo „slovo“.

■ BLATNOHRADSKÝ POKLAD

Na území Slovenskej i Českej republiky sa naprieť intenzívnemu archeologickému výskumu zameranému na staroslovanské obdobie dosiaľ nenašla pamiatka, na ktorej by bolo zachytené hlaholské písmo zostavené Konštantinom – Cyrilom. V Maďarsku takú historickú vzácnosť od roku 2009 majú. Zaslúžil sa o to skúsený archeológ z Maďarskej akadémie vied Miklós Béla Szöke, ktorý pätnásť rokov odkrýval v dedine Zalavár tajomstvá bývalého slovanského sídla Blatnohrad, po nemeckej Mosaburg. Sídlu vybudoval neďaleko Balatonu knieža Pribina, ktorého z Nitry vyhnan Mojmir I., spolu so synom Kocelom. Práve vďaka kniežatovi Kocelovi pôsobili v Blatnohrade v staroslovanskom jazyku krátky čas aj solúnski bratia.

Vykopávky v tejto lokalite odhalili základy pevnosti, cirkevných stavieb (medzi nimi i vtedajší najväčší chrám v strednej a vo východnej Európe zasvätený sv. Hadriánovi), ako aj obytnú časť a množstvo hrobov. Počas vykopávok v lete v roku 2009 sa v priekope, ktorá delila niekdajšie hradisko od cirkevnej časti, našiel keramický úlomok s hlaholským nápisom. Nález črepu

z 9. storočia, na ktorom je križik a zlomok hlaholského nápisu, dokázal, že v tomto dávno zaniknutom mestskom sídle sa používalo písmo, ktoré zostavil pre Slovanov náš svätý patrón Konštantín. Nález tejto vzácnej keramiky možno podľa Szökeho datovať do obdobia, keď ešte Cyril a Metod žili a Blatnohrad

navštívili. Predtým boli považované za najstaršie hlaholské texty pergamenové Kyjevské listy z prelomu 9. a 10. storočia a kamenné dosky z Chorvátska, pochádzajúce z 10. a 11. storočia.

■ HRANATÁ HLAHOLIKA

V Chorvátsku bola vytvorená špecifická, tzv. hranatá podoba hlaholiky. Na jeho území sa hlaholika používala bežne až do 15. storočia. Napriek úsiliu dobových Benátčanov, ktorí sa snažili slovanský jazyk potlačiť, hlaholika sa v určitých formách udržala na území Chorvátska do začiatku 20. storočia. Veľká časť hlaholských pamiatok sa však celkom zničila po prvej svetovej

vojne, keď severnú časť dnešného územia Chorvátska pripojili k Taliansku. Taliani sa usilovali zničiť slovanské kultúrne dedičstvo, pričom páliť knihy a ničili hlaholské nápisy.

Za hlavné hlaholské centrum sa považuje ostrov Krk. Aj dnes sa tam môžeme stretnúť so slovanskou bohoslužbou, napríklad vo františkánskom kláštore na ostrove Košljun pri letovisku Punat. Hlaholské bohoslužby sú dnes živé aj na ostrove Cres i na niektorých miestach vo vnútrozemí.

O tom, že hlaholika je stále ešte dôležitým prvkom chorvátskej kultúry, svedčí aj zaujímavý projekt na ostrove Krk s názvom Bašský hlaholský chodník. Zámerom projektu bola inštalácia kamenných monolitických písmen hlaholskej azbuky na približne dvojkilometrovej trase medzi Baškou a Kostolom sv. Lucie v Jurandvore. V roku 2006 vztýčili monolit prvého písmena s výškou šesť metrov, ktorý je dielom akademického sochára Ljuba de Karina. Na monolitoch ďalších písmen sa podieľali študenti sochárstva. V súčasnosti je chodník už dokončený.

Práve v Jurandvore objavili aj Bašskú dosku (Baščanska ploča). Ide o jednu z vôbec najstarších písomných pamiatok, čo sú do kameňa vytesané texty v chorvátskej hlaholike. Bašská doska pochádza z roku 1089 a jej rozmery sú 197 krát 99 centimetrov. Do dosky je v hlaholike vytesaný text dokumentu, ktorým chorvátsky kráľ Zvonimir

Takéto hlaholské nápisy na múroch sú takmer pred každou školou.

daroval pôdu opátovi tamojšieho benediktínskeho kláštora hlaholitov s uvedením menovitých svedkov tohto daru. V druhej časti textu na kamennej doske je vytesané oznámenie o vybudovaní kláštora opátom Dobrovitom a jeho desiatimi bratmi. Kópia Bašskej dosky je vystavená v zreštaurovanom Kostole sv. Lucie v Jurandvore, originál je uložený v átriu Chorvátskej akadémie vied a umení v Záhrebe. Medzi ďalšie vzácne pamiatky písané v hlaholike patrí aj Valunská doska (Valunška ploča) objavená na ostrove Cres.

■ PARADOXY DNEŠKA

Dnešný paradox je, že používanie hlaholiky v slovanských textoch môže byť v niektorých situáciách i nelegálne. Napriek tomu, že v Rusku sa oslavujú svätci Cyril a Metod počas oficiálneho dňa slovanskej literatúry a kultúry, v Ruskej federácii je povolené používať len cyriliku. Takéto zákazy odzrkadľujú začiatočné prekážky, ktorým hlaholika musela čeliť v niektorých oblastiach, a dokonca aj v Chorvátsku, kde hlaholika „až na pár výnimiek na niektorých miestach bola v 10. a 11. storočí zakázaná“. Aj napriek starodávnyim zákazom si Chorvátsko hlaholiku uchovalo a písmo sa

používalo v cirkevných aj v sekulárnych kruhoch od stredoveku až po dnešok. Dnes je hlaholika symbolom národnej identity. Dodnes sa používa v dekoratívnej forme na pečatiach, v názvoch i nápiso.

„Hlaholika je už trinásť storočí asi našou najdôležitejšou kultúrnou pamiatkou,“ napísal vedec N. Žubrinič v roku 1992 k situácii v Chorvátsku, kde hlaholika ovplyvňuje veľkú časť súčasnej kultúrnej rétoriky a je zdrojom národnej hrdošti. Ak by sa hlaholika niekde mala či mohla aktuálne používať ako oficiálne písmo, bolo by to práve v Chorvátsku.

No práve tam naprieť velebeniu biskupa Gregora z mesta Nin ako „autentickej národnej osobnosti južnoslovanského katolicizmu“ i faktu, že je považovaný za „propagátora používania hlaholiky a slovanciny v liturgických náboženských písomnostiach“, ani po získaní súčasnej nezávislosti Chorvátsko nepristúpilo k prijatiu hlaholiky za oficiálne písmo. Dôvod, prečo sa to nestalo, je najskôr v grafickej komplikovanosti hlaholiky, čo znamená, že jej používanie je náročnejšie ako používanie konkurenčných systémov písma, akými sú latinka a cyrilika.

NA OKRAJ

V médiách na Slovensku je v jednej oblasti pusto – niet nijakých mediálnych odborníkov na Blízky východ. Niet autorky či autora, na ktorého by ste sa dlhodobo mohli spofahnúť aspoň v tom, že oblasť sleduje a vyzná sa v základných reáliách. Najväčšou autoritou býva chriplavý hlas z Prahy. Je to Tereza Spencerová, ktorá prerazila aj na Slovensku zásluhou českých Literárnych novin...

Kto je kto v Sýrii?

Dokedy sa nezačala v septembri 2015 operácia ruských leteckých síl v Sýrii, nebol nedostatok znalcov až tak cítiť. Ale teraz sme každodenne zavlečení do problémov Blízkeho východu, Sýrie, Turecka, do náboženských a kultúrnych rozdielov. Nehovoriac o Iráne, o tom, že slovenské delegácie sú medzi mnohými zahraničnými v Teheráne, odkedy padla nezmyselná blokáda tohto štátu Európskou úniou. Pritom Brusel len akoby „cez kopirák“ napodobňoval embargo USA.

S migrantmi máme na krku celý balík problémov Blízkeho východu. A pre médiá je kľúčové nestratiť orientáciu v zložitých problémoch. Veľmi pomáha, keď sa namiesto ideológie venujeme faktom. Posledný februárový deň v „našich“ sledovaných médiách bola až kdesi na konci spravodajstva zastrčená správa o prímerí v Sýrii. Hovorilo sa v nej, že „prímerie v Sýrii sa skončilo skôr, ako sa začalo“. Bol to citát vodcu opozičnej vyjednávacej skupiny Asada Zudiho. Informácia bola podporená stanoviskom Francúzska, ktoré vinou porušovania prímeria požiadalo o osobitnú schôdzku koordinačnej skupiny.

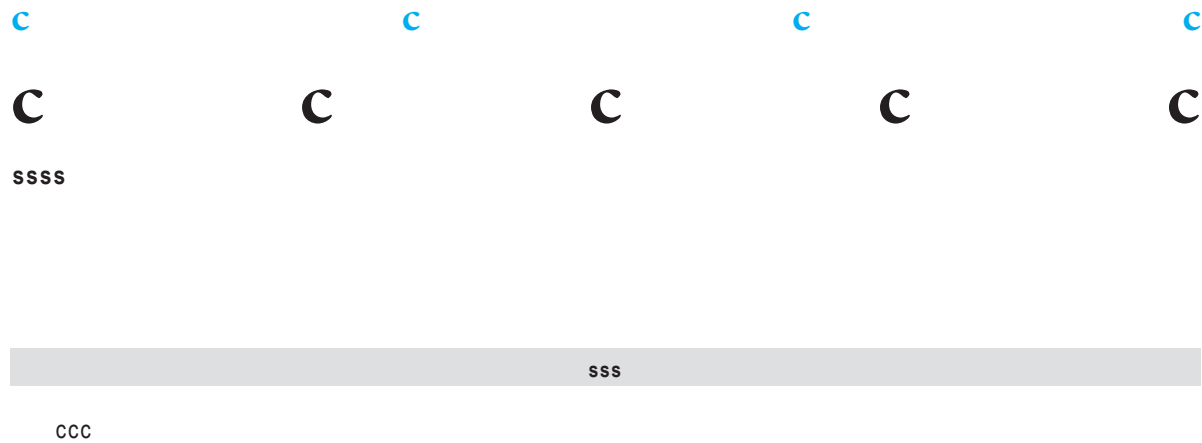
Stačilo však prepnúť na televízie susedných štátov, aby bolo zrejmé, že prímerie sa skutočne začalo! Kľúčovú úlohu v ňom v ten deň zohral dohovor veľmocí USA a Ruska. Centrum koordinačnej skupiny je na území kontrolovanom ruským letectvom. Obe strany – USA a Rusko, ich vojenský predstavitelia a letectvo, si partnersky vymieňajú informácie o tom, kde sú opozičné skupiny, ktoré s prímerím súhlasili, je ich takmer sto (!), a kde teroristi, ktorých sa prímerie netýka.

Česká televízia dokonca v priamom prenose od spravodajcu na Blízkom východe potvrdila účinnosť prímeria, ako aj kľúčovú úlohu Ruska v dohode s USA. To umožnilo prvé prímerie od roku 2011. Bez Ruska, bez nasadenia Leteckých a kozmických síl Ruskej federácie by to nebolo možné. Diplomacia, vrátane tej ruskej, ak nemá pádnu, v tomto prípade vojenskú podporu – silové argumenty, je neúčinná! Konštatovali v Českej televízii.

Prvá veta maďarských médií znela: „Skutočnosť, že prímerie dohodli dve veľmoci – USA a Rusko, je dobrou príležitosťou, aby sa to skončilo skutočnou mierovou dohodou, lebo len Turecko a Saudská Arábia majú väčší záujem na vojnovom stave než na mieri.“

Rusko je očividne v tomto prípade partnerom Sýrie. Meradlom vecí je zrejme dohoda USA – Rusko, a nie názor sýrskej opozície.

Dušan SLOVÁK

Zaujímavé Dejiny slovenskej televízie do roku 1989

Stadtruckerov faktografický tv životopis

Dušan D. KERNÝ – Foto: obálka knihy

Čo sa dialo so Slovenskom a s jeho televíziou od vzniku do roku 1989? Učebnicovo, kronikársky, faktograficky a svedecky to približuje dielo Ivana Stadtruckerera. Autor ho označil za náčrt vývojových tendencií kultúrotvornej inštitúcie.

Z prehistórie dejín televízie na Slovensku nás autor upozorňuje, že sa začali písať v Banskej Bystrici, kde bolo laboratórium nemeckej armády a po skončení vojny v roku 1945 sa podarilo skompletizovať zariadenie na snímanie a zobrazovanie televízneho signálu. V roku 1948 to verejne predviedli na zjazde rádioamatérov v Sliachi. Prispelo to k popularizácii skúmania televízneho prenosu. V nasledujúcich rokoch sa tým zaoberalo vedenie štátu a viaceré výskumných ústavov a začiatok vysielania, pravda pokusného, sa stanovil na rok 1953. Bolo to zhruba v období, keď k tomu pristúpili v Holandsku či vo Švédsku, v Nórsku, v Taliansku, vo Švajčiarsku, v Poľsku. Pravidelne sa u nás začalo vysielать v roku 1954. Vtedy bolo k dispozícii vyše tisícky sovietskych televízorov Leningrad. Ale vysielanie malo dosah len v okolí Prahy, vysielalo sa v češtine pre české publikum, hoci oficiálne išlo o Československú televíziu. Autor to rozoberá, aby zdôraznil dôležitosť faktu, že pre „korektnú periodizáciu dejín dvoch národných kultúrnych (masmediálnych) inštitúcií je to dôležité a dovoľuje oddelene nazerať na vývoj televízneho vysielania v Čechách a na vývoj televízneho vysielania na Slovensku“.

■ ŽIVOTOPIS TELEVÍZIE

Faktograficky vynachádzavé zhromaždenie údajov „životopisu“ Slovenskej televízie tak autorovi umožňuje zvýrazniť nielen totožnosť, ale aj odlišnosť, osobitne obsahové. Tým mohol dielo uzavrieť konštatovaním, že „udalosti v televízii v období najväčšej spoločenskej zmeny na konci XX. storočia na Slovensku po roku 1989 by

si zaslúžili samostatnú štúdiu, lebo je pozoruhodné a málo reflektované, že televízia na Slovensku napriek svojmu ideologicky determinovanému postaveniu nezlyhala ani v auguste 1968 a ani v novembri 1989!“

Podrobne rozdelené tri dekády sú zaľudnené, zoznamujeme sa s celou plejádou ľudí, ktorí vytvárali nielen programy Slovenskej televízie, ale aj novú komunikačnú kultúru, novú podobu žurnalistiky, publicistiky a umenia tak pred kamerami, ako aj za nimi. I. Stadtrucker, pôvodne technik televíznej kamery, sprístupnil činnosť jednotlivých zložiek televízie i pôsobnosť mnohých ľudí spôsobom, ktorý je nielen prínosom pre dejiny televízie, ale vzhľadom na jej význam aj kultúrnych dejín Slovenska v širšom zmysle.

Televízia na Slovensku začala vysielать 3. novembra 1956 – bol to priamy prenos predstavenia SLUK-u v dnes už nejestvujúcom Parku kultúry a oddychu na nábreží Dunaja. Bolo to preto, že odtiaľ televízna technika priamo „videla“ na vysielateľ na Kamzíku. Pre priame vysielanie naživo (inak sa vtedy nedalo) to bolo kľúčové. Naživo sa vtedy robil aj dabing zahraničných filmov. Publikácia nám umožňuje vidieť ten rozdiel a prudký technický vývoj.

■ ČESKÝ STRACH

Ale máme aj faktografický prehľad zaostávania a „zaostávania“ Bratislavy za Prahou, ako sa riešili v začiatkoch otázky prestíže medzi pražskými a bratislavskými reláciami. Nehovoriac o tom, že už vtedy žiarlivo sledované vysielanie rakúskej televízie ORF bolo takmer nedostupné. Paradoxom bolo, že sledovanie Viedne bolo úradne

zakázané, ale v praxi napodobňované. Podobne sa zoznamujeme s tým, ako „jestvoval český strach, že na Slovensku sa rodí nová slovenská národná inštitúcia“, pritom sa píše rok 1959.

Pri dnešnom rozsahu športového vysielania sa azda patrí pripomenúť, že medzi otcov športovej reportáže v rozhlase aj v televízii patrí Štefan Mašlonka, v roku 1956 s Radom Siváčkom robili prvú televíznu reportáž z Bratislavy, bolo to chýrne futbalové derby Červená hviezda – Slovan. Medzi „pikošky“ prvých vysielaní patrí, že diváci v Čechách mali výhrady, nerozumeli slovenským komentátorm, keď hovoria puk (namiesto touš), pripadalo im to smiešne, podobne večer výlučne vysielacie právo. Vytváral sa permanentný zápas o primerané postavenie slovenskej televízie v systéme slovenskej národnej kultúry, ale zároveň išlo aj o rovnocenné postavenie voči českej národnej kultúre a televízii.

■ ZAPÍSANÍ DO DEJÍN

Prínos faktografického diela prof. Stadtruckerera vidno aj na tom, akú pozornosť venuje ľudským osobným a profesijným prínosom technikov, ktorí sa zapísali do dejín slovenskej televízie. Podobne sa bez pohnutia nedá čítať časť o Slovenskej televízi.

zii v kritickom období: v auguste 68, septembri 68, v roku 1969 a potom... Autor využíva zachované dokumenty, písomnosti. Zaberá to približne tretinu publikácie. Dozvedáme sa o stotočných postojoch či už Karola Poláka alebo matičiara Romana Kaliského a mnohých iných. Publikácia obsahuje menšie podrobnosti, medzi pikantnosti patria o. i. súkromné nezverejnené spomienky normalizačného riaditeľa M. Marka. Vďaka porozumeniu vydavateľstva Perfekt autor vydal svoje Dejiny vo veľmi dobrom, príťažlivom formáte s bohatstvom údajov a s veľmi prehľadným členením. Vyše tristostranová publikácia má tridsaťsedem kapitol. Dielo zodpovedá úsiliu ukázať neznáme, ale z pohľadu vývoja Slovenskej televízie dôležité fakty a súvislosti. Vzdáva hold všetkým, ktorí pre rozvoj Slovenskej televízie pracovali. Publikácia presahuje dejiny samotnej televízie. Rozširuje obzor výrazným príspevom do dejín kultúry. Je veľmi konkrétnym svedectvom o veľmi konkrétnych ľuďoch.

Profesorovi I. Stadtruckerovi sa SNN intenzívne pri jeho životnom jubileu venovali. Teraz konštatujeme, že jeho nové dielo je o. i. dôkazom o intelektuálnej sviežosti dnešných osemdesiatnikov vydat' svedectvom opreté o fakty a vyzývajúce súčasníkov nielen kriticky ho zhodnotiť, ale aj naň nadviazať.

Ad: Slovenská politika sa neustále potáca, SNN 3/2016

Tribúnové typy nezaručujú odbornosť

Milan KENDA

Pri listovaní číslami Slovenských národných novín sa ustavične presviedčam o ich silnej mienkotvornej iniciatíve. Keďže mám rovnako ako redakcia týchto novín proslávku orientáciu a sociálne citenie, s výraznou väčšinou politicko-ekonomických formulácií na stránkach tohto týždenníka bezvýhradne súhlasím. Nie z nejakej špekulatívnej lojality, ale z presvedčenia. Po prečítaní veľkého rozhovoru s politológom profesorom Rastislavom Tóthom v SNN 3/2016 však došlo k „rozkoľu“ medzi jeho názormi a mojim pohľadom, dokonca k viacerým nesúhlasným reakciám na jeho definície.

Profesor R. Tóth upozorňuje, že vládna strana na Slovensku – v porovnaní s inými vládnymi stranami v západnej Európe – má primárno svojich členov. A z toho vyvodzuje: „No to znamená, že potom nie je z koho vyberať, keď treba obsadzovať miesta v obciach až po ministerské kreslá. Máme tritisíc obcí, osem krajov a všade tam by tie politické strany mali predstaviť nejakých ľudí, ktorí spôsobia nejaký ten miestny záprak. A okrem toho by mali mať ešte aj odborníkov, ktorí ten záprak vymyslia. No z takého malého počtu ľudí nič nikto nevymyslí, a preto sa celá slovenská politika neustále len potáca. Nejde priamym smerom, nie je zreteľné, kam ide, ale niekde ide.“

■ KVANTITA A KVALITA

Podľa R. Tótha je teda zárukou kvality práve kvantita. Do istej miery to pripomína známu Stalinovu tézu o prerastaní kvantity do novej kvality. Je síce pravda, že v obrovských množstvách ľudí sa skôr nájdu talentovaní jedinci ako v málopočetných zoskupeniach, ale nejde tu o zákonitú závislosť, ak uvažujeme práve o množinách stranických kádrov. Rodení či vyškolení odborníci sú nezriedka introvertné typy, nejaviace záujem o členstvá v stranách, o stranícku kariéru. K vstupu do politickej strany vedie jednotlivcov v lepšom prípade veľká citlivosť (nezriedka

národu a štátu prospešná), v horšom prípade záujem o osobnú moc, výhody a zbohnutie prostredníctvom obchodovania s informáciami. Takže obrovské zástupy straníkov, nezriedka extrovertného „tribúnového“ typu, nie sú samozrejým zdrojom veľkej zásoby talentovaných odborníkov. Odborníkov treba hľadať v odborných kruhoch, akurát sa ubezpečiť o tom, že im nebude „proti srsti“ program tej politickej strany, ktorá ich deleguje do funkcie. Teda ubezpečiť sa o ich principiálnej lojalite.

Ále to ešte nie je všetko! Ďalšie kritérium spočíva v deliacíe historickej čiare, v rozhraní medzi predinternetovými a internetovými odborníkmi. V predinternetových časoch (predstavte si, že v tak prekľanom socializme, v totalitnej ére!) bolo vzdelávanie, tak školské, ako aj osobné podstatne širokospektrálnejšie, odbornícky nezúžené, nedeformované, sytené knižnou kultúrou, a preto aj ľudanejšie, než je dnes. Preto sa dnes vo všeobecnosti pomerne ťažko hľadajú rozhladení, kultivovaní odborníci, všestranne orientovaní, schopní zohľadniť aj argumenty oponentov, múdri tvorcovia syntézy.

Ále ani to ešte nie je všetko! Nejedného schopného človeka odradí od nástupu do funkcie, alebo ho z tejto funkcie časom vypudí, súčasná pandémia démona nesúhlasu, démona

znemožňujúceho na mnohých užitočných projektoch včas a efektívne sa dohodnúť. Nesúhlasíť s nikým a s ničím sa stáva módom, priam narkomanskou závislosťou. Navyše sa démon nesúhlasu často viaže na prejavy urážlivosti, výsmechu, upodozrievania, obviňovania a príkreho nevdaku. Takáto atmosféra, v ktorej sa upevňuje osobná prestíž búrlivými prejavmi hádok a nesúhlasu, nemôže lákať kvalitných odborníkov do funkcií. Nezriedka do funkcií nastúpia a vytrvávajú v nich tí, ktorí majú čosi ako hrošiu kožu a povedia si: „Čert to ber, len nech z toho čosi vyryžujem pre seba a moju rodinu!“ Takže profesor nemá pravdu, ak neschopnosť vybaviť spoločnosť dostatkom odborníkov dáva do závislosti od nedostatočného počtu straníkov.

■ ŠKOLSTVO A TECHNIKA

V ďalšom texte rozhovoru profesor hovorí o katastrofálnej personálnej politike najmä v rezorte školstva. Nepochopím, že naše školstvo by neuskvalnil ani sám Jan Amos Komenský, keby ho ktosi reinkaroval. Fatálna prekážka pre skvalitnenie nášho školstva spočíva v elektronizácii, v povrchnosti týchto displejových zdrojov, ktoré naskrze opantali našu mládež a držia ju v blúdivom okruhu „inšpirácie“ postpubertálnych samotnými ďalšími postpubertárkami. Skade chceme získať, ako chceme vyformovať budúcich všestran-

ných odborníkov, keď dnešní mladí nerozumejú prečítanému textu? V akej fáze života sa to chce dočítať, kedy to chce dohnať? Čo tu zmôže akýkoľvek minister školstva, ak keby robil zázraky s chodením po morské hladine? Túto elementárnu prekážku pokroku, paradoxne spôsobenú existenciou technického pokroku, dôkladne, presvedčivo a podrobne rozobral americký profesor Mark Bauerlein v knihe s názvom Najhlúpejšia generácia a podtitulom Ako digitálna éra ohlupuje mladých Američanov a ohrozuje našu budúcnosť. Zaujímavosťou sa dostanú k tejto publikácii aj v slovenskom preklade z Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov v Bratislave.

Pravda, z tejto analýzy nesmie vyplývať, že našich učiteľov netreba vybaviť dôstojnými platmi pre dôstojný život a dôstojné renomé! Čo keby motyka predsa len sem-tam vystrelila a aspoň niektorí geniálni pedagógovia by získali autoritu a nadvládu nad sociálnymi sieťami?

■ REVOLVEROVÝ KAPITALIZMUS

Na otázku „Prejavuje sa Smer v ideologickom zmysle čisto?“ profesor odpovedá: „Čisto v tom zmysle, že jedno hovoria, druhé je realita. Hovoria, že sú sociálnou stranou, ale nie je to pravda. Hovoria o sociálnej solidarite, lenže miliardári nemôžu byť solidárni s chudobou. Môžu byť súcinní. Takže Smer je súcinná strana aj súcinná vláda. Niečo dá aj tým dolu, a potom miliardy tým hore. Postupuje tak, aby sa to nejak vyvážilo.“ Nuž, keď neprší, nech aspoň kvapká, keď sa nedajú robiť systémové opatrenia, nech máme aspoň kozmetické, keď predstavitelia sociálnej demokracie nemôžu byť solidárni s chudobou, nech sú aspoň súcinní! Majú byť vari takí bezcitní ako predstavitelia pravicovej opozície, ktorí by dôchodcom zobrali ešte aj vianočné príspevky? Toto chceme? Lepšie sociálnodemokratické niečo ako buržujské nič! (krátene)

JAZYK A DOROZUMIEVANIE

Záujem o minulosť sa nezriedka upína aj na zberateľstvo vecí a zariadení s patinou doby, v ktorej vznikli alebo plnili svoje poverenia. Milovníci či obdivovatelia veteránov sa radi združujú do rozmanitých odborných zostáv, stávajú sa členmi a fanúškami záujmových klubov. Obetavo rozvíjajú povedomie o značke a s nadšením pozdvihujú jej niekdajšiu slávu propagovaním vybraného produktu v širokej verejnosti.

Vetaránista či veteranista?

Na pomenovanie artikla, ktorý sa stáva jadrom zberateľskej vášne, sa všeobecne používa slovo veterán. Uvedené podstatné meno sa prvotne viazalo na vysluženého vojaka, účastníka vojny. V starom vojenskom slangu sa na označenie vyslužilca – veterána používali aj názvy obšitník, obšitoš. Veterán v druhom význame dodnes funguje ako pomenovanie príslušníka staršej vekovej skupiny, ktorý sa zúčastňuje na športových súťažiach veteránov. Príznačovo, expresívne sa označenie veterán priraduje zaslúžilému zamestnancovi, členovi pracovného kolektívu.

Význam slova veterán sa rozvinul aj na označenie použitého predmetu – stroja, nástroja alebo prístroja, najmä motocykla a automobilu staršieho typu –, ktorý sa stal príťažlivým, vyhľadávaným objektom zberateľskej záľuby a pozornosti fanúšikov – veteránistov. V tejto súvislosti možno uvažovať o organizovaných prejavoch, komerčných podujatiach a napokon aj o životnom štýle majiteľov či stúpenecov veteránov – o veteránizme.

Pri sledovaní záujmu o staršie predmety, propagovania spôsobu života v každodennej komunikácii, a predovšetkým v médiách, sa stretávame s dvojakým používaním samohlásky. Ide o striedanie á/a v pomenovaniach veteránista – veteránista a veteránizmus – veteránizmus.

Podstatné meno veteránista s dlhým variantom á sa vyskytuje a funguje v češtine. V tejto podobe ho nenachádzame v žiadnom domácom slovníku; jestvuje iba v Slovníku cudzích slov (akademickom) z roku 2005, ktorý je doplneným prekladom z českého jazyka. V slovenských médiách sa s dlhou samohláskou neuplatňuje. Aj v elektronickom korpuse slovenčiny, ktorý čerpá zo živých textov, prevažuje krátka samohláska: „Aj ja som veteránista, to auto bolo mojim stahovákcom, ...“; „Koľko všetky opravy stáli, nám však veteránista neprezradil.“

Slovo veteránizmus, príp. veteránizmus ako novotvar nateraz nejestvuje v žiadnom slovníku slovenčiny. V mediálnom prostredí sa po prieskume elektronických zdrojov takmer výhradne vyskytuje krátka podoba: „Veteránizmus, to nie je len zberateľstvo, ale aj účasť na výstavách a podujatiach.“ „Ide o jednodňové podujatie, kde sa stretávajú ľudia s podobným záujmom, ktorým je veteránizmus.“ „V súčasnosti sa veteránizmus rozširuje, ale takýchto akcií tu nie je veľa“ atď. Používateľská prax, dorozumievací úzus teda opäť podporuje verziu s krátkym a.

Ak vezmeme do úvahy podobný odvodzovací typ kamión – kamionista, rajón – rajonista, región – regionalista, regionalizmus, v ktorom pri odvodzovaní systémovo funguje skracovanie samohlásky, slová veteránista a veteránizmus je namieste používať s krátkym a.

Vladimír PATRÁŠ,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie

Žurnalistická pohľadnica z ruského megapolisu na prelome rokov Z Moskvy nikto neodchádza, bolo aj horšie

Dušan D. KERNÝ – Foto: autor

Uprostred Moskvy je vyhľadávaná česká piváreň, čapuje sa pravá plzeň. Nazýva sa Pilsen. Z jednej strany je hlavná tepna ku Kremľu – Ulica Tverská. Z druhej Námestie víťazstva – Triumfálna ploščaď. Na jednej strane gigantická socha básnika Majakovského, nie jediného samovraha medzi ruskými spisovateľmi. Na druhej dom, v ktorom býval Pasternak, autor Doktora Živaga, jediný ruský spisovateľ, ktorý odmietol Nobelovu cenu za literatúru. Nedobrovoľne. Vedľa je ministerstvo ekonomiky, teraz možno zaujímavějšía adresa v Moskve ako iné.

Stôl v českej pivárni uprostred Moskvy si objednávam z Bratislavy na piatok popoludnie, na koniec pracovného týždňa, pre šesť ľudí. V stanovený deň a hodinu pri vchode len poviem svoje priezvisko, ááá, to vy ste dali ako údaj pre potvrdenie rezervácie to slovenské číslo, nuž, nech sa páči... To je váš stôl...

Minister Sergej ČERJOMIN.

Sezam sa otvoril, reštaurácia bude o chvíľu natrieskaná, nabitá, čašníčky a čašníci budú len tak behať s plnými podnosmi a pohármi piva. Pred toaletami sa budú vytvárať dlhé rady, tak pred dámskymi, ako aj pred pánskymi...

Za desaťročie doteraz tadiaľto prešlo dva milióny sedemstotisíc návštevníkov. Česi z ruskej klientely urobili nielen fanúšikov piva a jedla, ale aj znalcov češtiny – všetky české názvy jedál sú pekne vytlačené v azbuke bez prekladu do ruštiny. České slová pre ľahšiu orientáciu sú len v azbuke. Napríklad topinky alebo svičková či knedlík s uzenným masom. Iba šibenica – teda kovový stojan s množstvom rôznorodého pečeného bravčového mäsa – má aj ruský názov viselica. Súdiac podľa toho, čo som videl, je to najobľúbenejšia a najznámejšia šibenica v Moskve.

Krímiť a napájať Moskvu je pre mnohých Európanov ten najpríťažlivejší magnet. Ťahá ich do tohto vyše desaťmilionového megapolisu, do stále ešte akoby nenasyteného mesta. Mesta, ktoré ešte stále neuhasiť svoj smäd. Ten skutočný alebo aj smäd v prenesenom zmysle slova. Aj preto mi moskovský týždeň tak rýchlo ubehol.

■ ČAS NA PRÍCHOD

Listujem v zápiskoch urobených pri rozhovoroch alebo po nich narýchlo v aute, mikrobuse či na WC, lebo som jednoducho nechcel partnera vyrušovať či znepokojovať zapisovaním, nechcel som prerušiť súvislý tok rozhovoru. Aj keď bolo nad slnko jasné, že sa zhovárame preto, aby som o tom napísal.

Z Moskvy nikto neodchádza, naopak, teraz je čas sem prísť. To je opakovaný citát podnikavých ľudí v atmosfére všeobecnej krízy, nedôvery, nejasností okolo sankcií a stále narastajúcich administratívnych či bankových ťažkostí zo strany Únie. Holanďania, Francúzi, Taliani, Rusi a Rusky, ktorí už dve desaťročia pracujú ako Nemci pre nemecké firmy, predstavitelia francúzskeho či amerického biznisu a obchodu, všetci hovoria, ako sa im darí prekonávať bariéry sankcií,

ako nahradzovať dovážané tovary domácimi, ako sa vyrovnávajú s neuvěřiteľným plávajúcim kurzom rubľa voči euru a čo možno čakať.

Niektorí z týchto ľudí sú v Rusku desať, pätnásť, dvadsať rokov. Prežili či preskákali vo svojom biznise rozpad ruskej meny, známy ako default, krach a zánik hodnoty úspor obyvateľov v roku 1998, finančnú krízu v roku 2008, a, samozrejme, všetky turbulencie ruskej spoločnosti súvisiace s medzinárodným vývojom. A zanedbávajú hovoria o svojom podnikaní, o Rusku...

Nejde len o Moskvu či Rusko. Spoločný priestor vytvorilo Rusko s Bieloruskom a s Kazachstanom. Teraz sa pridáva Arménsko. Zvonku to vyzerá ako izolácia, ale pre podnikateľa, ktorý tu už je, ktorý je prítomný na 140-miliónovom ruskom trhu, sa teraz zväčší priestor na viac ako 180-miliónový trh. Podľa toho, v čom podnikáte, to nie je predsa na zahodenie. Na priamu otázku, ako je to s byrokraciou, úplatkami, pozornosťami a „pozornosťami“, predstaviteľka veľkej nemeckej firmy hovorí: „Za pätnásť rokov, čo máme dobrý rastúci obchod v oblasti čistenia vôd, sme vždy dodržiavali pravidlá v oblasti daní a až na niekoľko zanedbateľných maličkostí sme nikdy nemali nijaké problémy, ale hovorím a opakujem, že je dôležité dodržiavať pravidlá, „sobljudaj pravila“, dopĺňa sa po rusky Marina Čebotareva, ktorú stretávam v Medzinárodnom obchodnom centre. Hovorí, že jej dcérska spoločnosť v Rusku dosahuje vyššie zisky ako materská v Nemecku vďaka vyššej marži a nižším daniam ako v Nemecku. Daňové zaťaženie najmä vo vysokých technológiách sa v Rusku všestranne zvyhodňuje. K nízkej dvanásťpercentnej dani pribúdajú aj ďalšie úľavy.

■ ZMENY TRHU

Podľa Holanďana G. Kettinga ruský trh sa zásadne zmenil, rast sa zastavil. Bude to trvať jedno, dve desaťročia, preto teraz je čas v Rusku zarabať, a nie investovať. Výnimkou je však, ako hovorí, agrosektor, tam sú veľmi veľké perspektívy. V mnohom, kde je možnosť mať dostatok ruského, sa doteraz dovážalo až sedemdesiatpäť percent spotreby.

„Zabudnite na to, že desaťročia komunizmu zabili v Rusoch akýkoľvek podnikateľský duch, to nie je pravda. Je to presne naopak, aby mohli prežiť, museli byť podnikaví – a dnes sa to len znásobuje,“ hovorí Holanďan s dlhoročnou moskovskou stážou.

Holanďan tvrdí niečo, čomu človek s ruskou, osobitne moskovskou skúsenosťou takmer neverí vlastným ušiam. Podľa Holanďana „firma, právnická osoba, jurlico, sa dá založiť už za desať až pätnásť tisíc rubľov a všetky doklady sa vybavujú nielen rýchlo, ale aj neúplatne“. Keby to nebol občan EÚ a nehovoril to v prítomnosti Francúza a Taliana, tak som náchylný veriť, že je to propaganda. Ale pri rozhovore, ktorý sa pre mňa stáva šou, je prítomný aj Domenico Jordano: „Ruský parmezán nie je horší od originálu. Keď vypukli sankcie, ktoré sa však netýkajú výroby v Rusku samotnom, ak vyrábate tu, pritiahli sme podnikateľa, ten si tu založil biznis, doviezol stroje, mlieko máme ruské, viera-

bame parmigiano priamo tu – a je chutný a predáva sa!“

■ ROZUMNÍ ZOSTALI

„V Moskve sa dejú veci! Je to mesto mnohých možností, treba do Ruska dovážať know-how, v tom sú výborné možnosti a výsledky, dokonca ani byrokracia už nie je taký problém ako predtým, papiere sa vybavujú stále ľahšie. Po kvalifikovaných odborníkoch, manažéroch je rastúci dopyt. Pre nich je tu priestor, najmä pre nich. Moskvu sa netreba báť, je to jeden z najväčších svetových trhov na tovary a služby, tu sa dosahujú pri predaji najvyššie marže. Rusko sa v mnohom rozvíja správnym smerom v tom, čo ja môžem posúdiť, len my Európania máme mnohé stereotypy – Rusko sa obrovsky zmenilo v mnohých oblastiach, hoci teraz som cudzinec žijúci v Rusku, tu chcem zostať“, končí Domenico so šarmom a s úsmevom v akýchkoľvek podmienkach terajšej ruskej zimy životaschopného južana. „Viete, pre nás Talianov je tu dobre zaoberať sa biznisom. Rusko a Taliansko majú dobré vzťahy, sme obľúbení. V mnohom je tu lepšie ako pred tromi-štyrmi rokmi, napríklad pri vybavovaní povolení. Slabší odošli a rozumnejší zostali. Okrem toho sankcie zlacneli obchod, vzhľadom na plávajúci kurz rubľa je tu pre nás lacnejšie. Je lacnejšia výroba, ale dosahuje sa rovnako kvalitná produkcia. Sankcie vytvorili vákuum, máme možnosti naplniť ho. To bude trvať ešte najbližších 3, 5 až 6 rokov, lebo pre mnohých návrat nebude ľahký, ale musíme chcieť robiť, biznis musí byť váš život, pasia,“ hovorí moskovský taliansky reštaurátor.

Panoráma súčasnej Moskvy dominujú mrakodrapy zahraničných spoločností.

■ SEBAISTÝ MINISTER

Minister moskovskej vlády, spravujúcej vyše desaťmilionovú Moskvu, Sergej Čerjomín to nepriamo potvrdzuje: „Moskva dováža tovary za miliardy amerických dolárov, je to obrovský trh, krímiť a napájať Moskvu nie je len tak. Pritom zažívame paradox – v Rusku teraz ide veľmi dobre luxusný tovar, lebo vzťahom na kurz rubľa je lacnejší a veľké siete hľadajú dodávateľov v Rusku samotnom, aby ešte zvýšili svoj zisk. Aj keď ‚kríza‘ odrádza, sankcie majú negatívny vplyv najmä na očakávania investorov. Záujem je, ale sa znižuje. No aj tak je to stále okolo dvadsať miliárd, lenže všetko bude mať dosah aj na rozpočet tohto megapolisu.“

Sedíme v sále, kde je jedna celá, najmenej desať metrov dlhá a štyri metre vysoká stena zo skla. Za ňou sa rozkladá najnovšie najfotografovanejšia časť Moskvy – mrakodrapy Moskva City zo skla – impozantná panoráma. No obloha je bez slnka, bez dostatočného svetla. V najvyššom objekte na samom vrchu beží nepretržite informačný pás. Na špičke mrakodrapu, týčiaceho sa vlastne aj nad celou Moskvou, idú ustavične informácie o kurze rubľa k doláru a k euro a ceny akcií jednotlivých spoločností na burzách. Štíhly šíp mrakodrapu, zapichávajúceho sa do sivočierneho

sa nevráti. Sankcie nám škodia, škodia obchodu, medzinárodnej spolupráci, biznis sa s nimi nikdy nemôže stotožniť. Ale zároveň to nie je otázka biznisu, ale politiky, aby to riešila, a my nie sme politici“, hovoria predstavitelia obchodných zastúpení významných štátov Európskej únie a Severoatlantickej aliancie.

Zrejme aj preto s istotou znejú slová ministra moskovskej vlády Sergeja Čerjomína. V moskovskej vláde má na starosti zahraničné vzťahy a zahraničné ekonomické vzťahy. Z reči jeho tela, z pokojných, zo suverénnych pohybov a gest jasne vidieť, čo všetko zahraničné vzťahy tohto mesta znamenajú – predovšetkým to, že okolo deväťdesiat miliárd dolárov investícií ide cez Moskvu, teraz v čase sankcií je jasné, že sa to mení, sankcie majú negatívny vplyv, ale mesto robí všetko, aby biznisu uľahčilo administratívnu záťaž, ubezpečuje minister. Tieto slová odznievajú v budove medzinárodného obchodného centra, ktorého výstavbu inicioval známy americký podnikateľ Hammer – na takejto pôde ide najmä o pragmatizmus, a to skúsený minister vie najlepšie.

Hotel mi poskytuje členstvo v klube – potom nemusím odísť napoludnie, ale až

Aj panoráma starej Moskvy dostáva v posledných rokoch novú tvár.

Skúsení manažéri, jeden Američan druhý Francúz, sa nepúšťajú do podrobností, ale vzhľadom na tradíciu podnikania a obchodu ich krajiny pripomínajú: „Sú tu od nás firmy, ktoré sú na ruskom trhu a v podnikaní v dnešnom, ako aj v bývalom Rusku či v ZSSR prítomné aj vyše sto rokov, zažili teda už oveľa horšie časy, na riešenie tejto situácie bude treba veľa malých krokov, ale samotné mesto Moskva je ústretové. Treba priznať prudký pokles obchodu – v autách najmenej o štyridsať percent, v potravinách najmenej o tretinu – to je obrovský pokles predaja a dovozu, ale zasa ruské spoločnosti sa stali konkurencieschopné.“

moskovského neba, nesie veľký, dobre čitateľný nápis Raiffeisen Bank a jej znak. Banka, ktorá má svoje dobre známe dcérske spoločnosti na Slovensku, to vrtí na plné obrátky bez prestania. My dolu sa dívame dohora, div si krky nevykrútíme. Oznamy banky sú vysoko nad nami. Raiffeisen Bank pri prepade, defaulte, znehodnotení ruského rubľa v roku 1998, stratila na tomto trhu okolo sto miliónov dolárov. Drží sa však, stratila v potravinách najmenej o tretinu – to je obrovský pokles predaja a dovozu, ale zasa ruské spoločnosti sa stali konkurencieschopné.“

popoludní, to vítam, objednávajú mi taxík na letisko priamo z hotela. Stojí len o málo vyššiu cenu, akó je cena lístka vo vlaku z centra na letisko Šeremetjevo. Som v strede Moskvy, raňajky odmietam, nie preto, že na izbe je veľmi kanvica, káva a ruské tatranky, ale pre cenu 1 450 rubľov, takmer dvadsať eur. Rovno vedľa hotela je totiž pestré, mimoriadne útulné francúzske bistro so záplavou ponúk na skvelé raňajky s francúzsko-ruským menu a s mimoriadne pozornou obsluhou zdraviacou pri príchode a odchode po francúzsky. Raňajky za šesťsto rubľov. Je tam plno. Krímiť a napájať Moskvu v malom či vo veľkom sa zrejme vyplatí...

Uzavrelo sa dielo výnimočného umelca Mikuláša KLIMČÁKA Tvorca cyrilo-metodských a veľkomoravských tém

Ladislav SKRAK – Foto: Emil SEMANCO

Matica slovenská, mesto Humenné, Umelecká beseda slovenská a Klub výtvarných umelcov a teoretikov v minulých dňoch so zárukou oznámili širokej kultúrnej verejnosti a cirkevným obciam na Slovensku skon jedinečnej umeleckej osobnosti – maliara, monumentalistu, ikonopisca a grafika Mikuláša Klimčáka. Majstrov život a širokorozmerné dielo sa uzavrelo v skorých ranných hodinách druhého marca. Vo veku deväťdesiatštyri rokov nás opustila výnimočná, ale aj nestorská osobnosť slovenského výtvarného života, ktorá svojou čínorodnosťou, presvedčením a vzácnosťou výtvarného diela zapísala sa so čtou do letopisov našich národných dejín.

Umelcova tvorba už od polovice päťdesiatych rokov významne ovplyvnila vývin monumentálno-dekoratívnej tvorby na Slovensku svojou ľudskosťou, civilizáciou, lyrizmom a pozoruhodným intelektuálnym kultúrno-historickým vkladom. M. Klimčák nadviazal na hodnoty tvorby svojich pražských vysokoškolských profesorov, najmä na svetoznáme artistné kvality a inšpirácie diela Františka Tichého, ktoré výtvarne aktualizoval v podmienkach sociálneho progresu a technického pokroku.

■ UNIKÁTNE TEXTÍLIE

Zvlášť však zažiaril v textilnej tvorbe na báze aplikácií, v artproteise a najmä v nebyvalých veľkorozmerných textilných realizáciách v gobeline viacerými monumentálnymi dielami k podnetom Veľkej Moravy a odkazu cyrilo-metodskej byzantskej misie. Od polovice šesťdesiatych rokov sa zanielene venoval a rozpracoval ikonografický kánon a podoby zobrazenia a vytvoril aj vzácny súbor symbolických portrétov a námětových dejinných sekvencií z úsvitu slovenských a slovanských dejín na našom území, ktoré znamenajú kolísku a zrod našej národnej kultúry a vzdelanosti, ale aj cirkevných dejín Slovanov a kresťanstva. Ako známa výtvarná osobnosť a odborník na toto obdobie

Umelec s modelom pamätníka.

napomohol šírenie a hlbšie spoznávanie cyrilo-metodského odkazu množstvom skvelých výstav doma a v zahraničí, ale aj ako nadšený editor jedného z najhodnotnejších edičných spracovaní a výtvarných interpretácií Proglasu autora Konštantína Filozofa – sv. Cyrila.

■ SULÍNSKY RODOKMEŇ

Rodina Klimčákovcov pochádzala zo Sulína. Vyznačovala sa zručnými remeselníkmi. Dedo Ján, jeho otec Rudolf a ďalší piati bratia boli stolári. Rudolf Klimčák sa po tovarišskej vandrovke svetom usadil v Humennom,

kde ho neraz pozývali aj na práce do Drugethovského kaštieľa. Mikuláš Klimčák sa narodil 16. novembra 1921 v tomto hornozemplínskom meste, kde na Lipovej ulici strávil detstvo a mladosť. V roku 1943 začal svoje výtvarné vysokoškolské štúdiá na Oddelení kreslenia a maľovania SVŠT v Bratislave. Po roku 1945 pokračoval v štúdiách na oddelení monumentálneho maliarstva Vysoké školy umelecko-priemyselnej v Prahe u prof. F. Tichého a J. Nováka, ktoré absolvoval v roku 1948. Po skončení štúdií pôsobil ako maliar vo voľnom povolání – najskôr na východnom Slovensku a neskôr v Bratislave. Systematicky sa venoval monumentálno-dekoratívnej tvorbe, v ktorej hlbšie rozvinul odkaz a podnety národných dejín, najmä Slovákov a Slovanov, cyrilo-metodských tradícií, ako aj sakrálne podnety a ikonografiu východného obradu. Jeho viaceré diela sa uplatnili ako súčasť výtvarného dotvorenia architektúry, resp. ako súčasť obradných siení a priestorov štátnej reprezentácie. Mal za sebou rozsiahly súbor autorských výstav doma a v zahraničí a bol autoritativným a rešpektovaným členom súdobých výtvarných organizácií, spolok a združení a dlhoročným členom Umeleckej besedy slovenskej. Pravidelne sa zúčastňoval na kolektívnych výstavách a na prezen-

KLIMČÁKOV artproteiz Fénix (1989).

táciách popredných výtvarných osobností Slovenska, v nedávnom období najmä na výstavách Umeleckej besedy slovenskej a Klubu výtvarných umelcov a teoretikov.

■ NEVŠEDNÝ ZJAV

Mikuláš Klimčák nebol ženatý, po smrti brata žil osamelo, naplno sa venoval umeniu a svojim až vedeckým ponorom do slovenských a slovanských dejín a do dejín kresťanstva. Vydal a ilustroval Proglas v preklade V. Turčányho a v ďalších slovanských jazykoch, ilustroval a vydal Kalendár sviatkov pre tretie tisícročie. Svoje diela ako súčasť rozsiahlych edičných aktivít poskytol predvečer, ako aj v čase významného jubilea 150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy na dotvorenie tohto jubilea. Vydal tiež vlastným nákladom vzácne a hodnotné diela – plagáty prezentujúce cyrilo-metodskú misiu a odkaz a začiatky kresťanstva slovanských národov.

Za svojho plodného života, najmä v nedávnom období, získal viacero významných ocenení. V roku 2007 pápež Benedikt XVI. vymenoval Miku-

lašá Klimčáka za rytiera Rádu sv. Silvestra. Ide o najvyššie vyznamenanie cirkvi udeľované laikom. V roku 2011 prešovský arcibiskup a metropolita Ján Babjak udelil akademickému maliarovi Mikulášovi Klimčákovi Medailu blahoslaveného Pavla Petra Goidiča OSBM. Tak ocenil významný umelecký prínos aktív a tvorby umelca pre Prešovské arcibiskupstvo, ako aj šírenie sakrálneho byzantského umenia v spoločnosti. V roku 2011mu pri príležitosti deväťdesiatin udelil predseda Matice slovenskej Ing. Marián Tkáč Zlatú medailu Matice slovenskej za celoživotnú pronárodnú činnosť a tvorbu. Pri príležitosti tohto životného jubilea prijal majstra Klimčáka prezident SR Ivan Gašparovič a udelil mu štátne vyznamenanie – Medailu prezidenta Slovenskej republiky za mimoriadne zásluhy o rozvoj slovenskej kultúry, osobitne za priazlivý výtvarný prejav.

Pri príležitosti 150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie Veľkej Moravy usporiadal M. Klimčák v roku 2013 súbornú výstavu svojho diela v Dvorane Ministerstva kultúry SR a portréty z tvorby tohto umelca tvorili významnú súčasť televízneho dokumentu nakrúteného k tomuto výročíu v RTVS pod názvom Solúnska misia / súbor portrétov Cyrilo-metodský cyklus/. Na sklonku svojho plodného života sústredene pracoval na vydaní knižnej monografie diela, ako aj na pripravách stálej expozície svojej tvorby na Bratislavskom hrade. Podstatnú časť svojho diela venoval štátu a cirkevným obciam na Slovensku a hodnotnú časť venoval aj svojej rodine.

Čeť tomuto pozoruhodnému výtvarnému tvorcovi odkazu našich pokrokových, národných, ale aj cirkevných dejín a vzdelanosti.

Autor je predseda Klubu výtvarných umelcov a teoretikov, a predseda Výtvarného odboru Matice slovenskej.

Veľká idea – svetové podujatie

Z. Jarošová, D. Roll, P. Čačko: PRÍBEH BIB, Bibiana Bratislava 2015

Sme mladý štát, ale zásluhou vynikajúcich slovenských osobností, ktoré sa nebáli veľkých ideí, dostali sme už pri zrode našej štátnosti ako dar niekoľko skvelých medzinárodných podujatí, ktoré majú vo svete zvuč: Bratislavské hudobné slávnosti, Bratislavské džezové dni, folklórne festivaly, medzinárodný dom umenia pre deti Bibiana, výtvarné sympóziá, košícky maratón... ale najväčší ohlas vo svetovej kultúre má zrejme súťažná prehliadka vrcholov ilustrácií detských kníh Bienále ilustrácií Bratislava.

Otec myšlienky, neúnavný iniciátor a tvorca v oblasti umenia spisovateľ Dušan Roll, generálna komisárka BIB a predsedníčka jeho Medzinárodného komitétu Zuzana Jarošová a v oblasti preniku slovenského umenia do sveta desaťročia neúnavne pôsobiaci Peter Čačko, spisovateľ a prekladateľ, pripravili s finančnou pomocou Literárneho fondu skvelú dvojazyčnú (slovensko-anglickú) publikáciu PRÍBEH BIB. Chce sa človeku povedať: Konečne! Konečne je tu – po päťdesiatich rokoch – kniha, ktorá obsiahle, s množstvom faktografických údajov a dokumentačných fotografií predstavuje tento malý slovenský zázrak ani po polstoročí dostatočne nedocenený slovenskou verejnosťou, no najmä neocenený slovenskou vrchnosťou. Je v nej všetko, čo sa v podobnej pamätnici žiada mať: bilancia päťdesiatročnej histórie, ako a prečo vznikla medzinárodná prehliadka BIB, pozdravy od svetových osobností detskej ilustrácie, príspevky prvých ocenených – našich i zahraničných umelcov, sedemdesiat spomienok svetových ilustrátorov detskej knihy, prehľad výstav BIB v zahraničí, faktografia polstoročia, aj záverečné slovo editora Petra Čačka. A séria vzácnych fotografií z každého ročníka Bienále ilustrácií Bratislava v jeho bohatej histórii. Je to veľmi potrebná bilancia, hodnotná kronika mimoriadne vydatenej myšlienky, ktorá prerástla do tradície, čo šíri dobré meno slovenského umenia a Slovenska vo svete.

Ján ČOAJ - Ilustračné foto: internet

NEKROLÓG

Slovenská prekladateľská škola má celý rad osobností, ktoré získali vážnosť doma, ale aj vo svete. Len málokto z nich sa však stalo, že preklad jej hry od finskeho dramatika písuceho po švédsky Bengta Ahlforsa Posledná cigara uvádzali súčasne v troch významných slovenských divadlách. V Bratislave, Banskej Bystrici a v Košiciach. Tým prekladateľom bol Peter Kerlik, ktorý na poli prekladu, najmä diel severnej literatúry a drámy, vyvorol zďaleka viditeľnú brázd.

Keď odíde prekladateľ

Peter Kerlik sa narodil 4. júla 1946 v Stanči neďaleko Trebišova. V roku 1972 absolvoval odbor knihovníctva a svetová literatúra na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Najskôr pracoval ako knihovník v Lyceálnej knižnici SAV, ako lektor slovenského a českého jazyka na univerzite v Jyväskylä vo Fínsku a v roku 1989 spolupracoval ako redaktor so Štúdiom L+S. V rokoch 1989 – 1990 zastával na Ministerstve kultúry post poradcu ministra, v rokoch 1990 – 1992 bol veľvyslancom ČSFR vo Fínsku. Po návrate pôsobil ako asistent riaditeľa Divadla Astorka, neskôr ako tlačový asistent veľvyslanectva Veľkej Británie v Bratislave. Od roku 2003 bol aktívny ako novinár, prekladateľ, tmočník a príležitostne aj ako herec.

Vo svojej prekladateľskej tvorbe sa zameriaval najmä na prózu a drámu severných literatúr, prekladal fínsku, fínsko-švédsku, nórsku, dánsku, švédsku a anglofónnu literatúru. Preložil viaceré svetové bestsellery a jeho prekladateľské aktivity v poslednom období zahŕňali aj diela encyklopedického a životopisného charakteru. Takmer päťdesiat rokov spoluvytváral smerovanie časopisu Revue svetovej literatúry, a teda sprostredkované aj smerovanie prekladateľskej tvorby na Slovensku. V roku 2012 bolo Kerlikovi udelené vysoké štátne vyznamenanie Rytier 1. triedy Rádu fínskej bielej ruže. Novinár, redaktor, kultúrny a politický pracovník, diplomat a prekladateľ Peter Kerlik zomrel v utorok 1. marca v Bratislave vo veku šesťdesiatdeväť rokov.

(mab)

Foto: autor

HUMORESKA

Žijeme dvadsiate prvé storočie a páni vedci nám neustále dokazujú, že zďaleka ešte nepovedali posledné slovo. A to napriek tomu, že v roku 1832 prišiel riaditeľ patentového úradu do Washingtonu s návrhom, aby dotyčnú inštitúciu vláda zrušila, lebo všetko už bolo vynájdené. Po prvé, dotyčný riaditeľ sa mýlil, a po druhé asi nebol úplne normálny, lebo nepoznám úradníka, ktorý by navrhoval zrušiť vlastný úrad.

Voľakedy ľudia jasali nad parnu lokomotívou, žasli nad žiarovkou a lietadlom, fascinoval ich čiernobiely televízor

s obrazovkou veľkou ako pohľadnica. Dnes letia nanotechnológie a genetické inžinierstvo. To prvé neviem presne, čo znamená, ale má to byť niečo také drobné, že ma to ani nezaujímá.

Kukurica s príchut'ou slaninky a strapce hrozna...

Zato to druhé vedné odvetvie je oveľa zaujímavejšie. Napríklad snaha vyšľachtit' kurča so štyrmi nohami. To je jeden z mojich prvých návrhov, lebo ešte z mladosti si pamätám, aký bol v našej štvorčlennej rodine súboj o pečené kuracie stehno, ako sa vraví o mäso s rúčkou. Nebolo by zle naštepiť gény prasaťa do ryby, napríklad do kapra.

Konečne by v mnohých rodinách prestali spory pred štedrovečernou večerou či rezeň alebo ryba. Prišlo mi to na um, keď som sa dočítal, ako americkí vedci do kukurice implantovali gény sóje.

Keby sa, bežari, radšej viac usilovali a pohrali s génmi už spomínaného prasiatka. Predstavte si pukance s príchut'ou slaninky. Konečne by sa v kine našlo pri sledovaní americkej filmovej produkcie aj niečo pre mňa konzumovateľné, keď už filmy sú väčšinou nestráviteľné.

Genetické inžinierstvo je skrátka hit a v budúcnosti nás

bude sprevádzať na každom kroku. Čo bohatší rodičia, lebo aj takých bude možno zopár, si nechajú geneticky naprogramovať aj budúceho potomka. Predstavte si dievča s postavou mis-

sky a inteligenciou Einsteina. Len aby sa doktori nepomýlili, lebo s postavou Einsteina a inteligenciou miscky by to malo chud'atko v živote veľmi ťažké. Čo chudobná väčšina by sa musela spoľahnúť na matku prírodu, prípadne na bociana. Podobným vedeckým hókusom-pókusom sa nevyhli ani súdruhovia v Severnej Kórei. Ale išli na to pre našinca

celkom sympaticky. Podľa správy v novinách ich vedci vyvinuli alkohol, po ktorom ráno neboli hlava. Kto by to bol do chlapcov šikmookých povedal. Mój nebohý starý otec vravievali, že po pijatike hlava neboli, keď si ju nezabudnete v krčme. A keď už sme pri popíjaní, nebolo by márne geneticky zmanipulovať hrozno tak, aby obsahovalo rovnako aj kmene ušľachtilých kvasiniek. V bobuliach by sa rovnako vykvásilo víno, takže z hroznového lisu by sa dalo bez problémov okamžite fľaškovať. Len neviem, čo by povedali policajti na výhovorku: Páni príslušníci. Nie je možné, že som našukal. Veď som zjedol len tri strapce hrozna.

Marek DANKO

ČRTA

V nedávno minulých dňoch – presnejšie 15. januára – bolo práve sto rokov, čo zomrel jeden z najslávnejších kežmarských rodákov, profesor rádiológie na Pázmányovej univerzite v Budapešti, dlhoročne všestranne činný radný pán a mestský lekár MUDr. Vojtech Alexander (1876 – 1916). Už ako mladý muž prerástol hranice mesta, Spiša i Uhorska – patrí sa mu teda venovať chvíľu pozornosti.

Svetový röntgenológ

Po promóciách nastúpil za asistenta v budapeštianskom Anatomickom a patologickom ústave a starí páni profesori mu predpovedali skvelú budúcnosť. Na naliehanie otca sa však vrátil domov a takmer dve desaťročia pôsobil ako mestský lekár. Hoci mal roboty vyše práva, stihol viesť Spolok spišských lekárov a lekárníkov, Kežmarský okrásľujúci spolok, jeho zásluhou vznikol mestský park, vysušením Husieho potoka dnešná Alexandrova aleja, zalesnilo sa okolie, vznikla Kežmarská akciová elektrifikáčna spoločnosť, od základov sa modernizovala nemocnica. Keď sa objavila správa o vynáleze Wilhelma Roentgena – objav tzv. X-lúčov, šiel v roku 1895 za ním osobne do Bavorska – neznáma forma žiarenia ho fascinovala a presvedčila, že bude prelomom v medicíne. Zadovážil si techniku, sám ju zdokonaľoval a venoval jej všetok svoj voľný čas – ak mu v niektorý deň niečo nevyšlo, zapísal si do denníka: „Dnem perdim“, stratil som deň. V roku 1898 zhotovil prvú snímku vnútra ľudského tela na svete – fotografiu kostičiek kamarátov ruky.

Novým žiarením neúnavne snímkoval rastliny a živočíchy, sledoval ich rast a vnútorné zmeny, zdokonaľil vyvolávaciu techniku kontrastnejším obrazom, dokázal snímkať vnútorné orgány s predstavou hĺbky, a tým sa považuje za zakladateľa plastickej rádiológie na svete. To už, pravdaže, nemohlo ostať bez ohlasu vo svete a vidiecky pán doktor nemohol robiť vedu ako konička.

Budapešť vyhrala nad Kežmarkom i otcovou vôľou – v roku 1909 MUDr. Alexander sa habilitoval na docenta budapeštianskej lekárskej fakulty a v roku 1914 sa stal jej profesorom a zároveň čestným členom Bratislavského spolku fyzikov, čosi ako malej akadémie vied.

Za svojho života publikoval stodesať odborných prác, mnohé aj odprednášal na svetových lekárskech kongresoch v Amsterdame, Berlíne, Mníchove, Kluži, Odese, Petrohrade, Londýne a i.

Už jeho prvé vidiecke pracovisko bolo v tom čase najmodernejším na svete. Nik vtedy nepoznal nebezpečenstvo X-lúčov, teda rtg. žiarenia. A tak pri sledovaní svojich cieľov skúmal aj vývoj vlastného dieťaťa ešte ako plodu v manželkinom tele. Denne a podrobne. Jemu a manželke sa nestalo nič – jeho dieťa, jedno zo štyroch, sa však narodilo s trvalým psychickým poškodením. Zabudnutá obeť vedy a budúcnosti ľudstva. Aj sám umrel na leukémiu spôsobenú ožarovaním.

(jč)

Jozef Cíger Hronský ako novinár a publicista – k 120. výročiu narodenia
Lepšie zažať svetielko, ako preklínať tmu

Pavol PARENÍČKA – Foto: archív SNN III. časť

„V kultúrnom živote každého národa časopisy majú veľký význam a poslanie. V časopisoch sa ukazujú kultúrne snahy, tlmocia nové myšlienky a nové potreby, časopisy sú zrkadlom kultúrneho života. U nás na Slovensku časopisy mali dvojnásobný význam. Nemali sme svojských slovenských škôl, kultúrnych spolkov, málo sme sa mohli navzájom stykať a schádzať, a tak kultúrny časopis bol temer jediným prostriedkom vzájomného oboznamovania sa s kultúrnymi vecami.“ J. C. Hronský: v rukopise Rozvoj kultúrnych časopisov slovenských.

Jozef Cíger Hronský vedel všetko o slovenskom novinárstve a časopisectve, kníhtlačiarstve, polygrafii aj knižnej kultúre. Stal sa jej neodmysliteľnou súčasťou a reprezentantom už na Slovensku, ale aj v nútenom exile. Hronského slovo a činy mali cenu zlata, lebo obsahovali múdrosť vekov, ponúkali prezieravý pohľad na súčasnosť i prorokovali svetlú budúcnosť slovenského národa i jeho kultúry.

■ PODPOROVAL ČASOPISECTVO

Hronský zo všetkých síl podporoval rozvoj vydávania a rozširovania slovenskej periodickej tlače, najmä kultúrnych časopisov, na čom sám agilne participoval. Len na ilustráciu uvádzame, že v medzivojnovom období vychádzalo na Slovensku deväťstošesťdesiat i ani počas prvej Slovenskej republiky ich počet neklesal, bibliografia novín a časopisov z rokov 1939 – 1944 ich eviduje sedemstošesťdesiat. Z tohto uhla pohľadu Hronský uspokojivo poznamenal: „Slovenské kultúrne časopisectvo je u nás rozrastené a to je svedectvo o rušnom, živom a tvorivom pohybe dnešného Slovenska. Zmyslom tohto kultúrneho usilovania je, aby aj náš život bol radostnejší, vyspelejší, kultúrnejší, aby sme žili na úrovni, ako žijú ostatné vzdelené národy.“ Preto Hronský v matičnom prostredí preferoval časopisy Slovensko, Slovenské pohľady, Slovenskú reč, Naše divadlo a mnohé iné.

■ STOVKY PRÍSPEVKOV

Prispieval nielen do kultúrnych a literárnych časopisov, ale aj do novín s politickým náterom. Svoje články uverejňoval vo vyše troch desiatkach periodík, pričom osobitné postavenie vo vzťahu k jeho politicky motivovanej publicistickej tvorbe nadobudli Hontiansky Slovák a Národné noviny. V detských časopisoch Včielka a Slniečko dominovala Hronského pedagogická spôsobilosť a didaktika. V časopisoch Slovenské

pohľady, Naše divadlo a v matičnom tlačovom orgáne mesačníku Slovensko sa prezentoval desiatkami, ba stovkami príspevkov rozličného tematického i žánrového zamerania.

Keď sa z vymenovaných periodík vynechajú Národné noviny a Slovenské pohľady a nahradíme ich kultúrno-pedagogickým mesačníkom Naše slovo, možno konštatovať, že Hronský – okrem autorskej spolupráce zároveň z času na čas pôsobil aj v ich redakciách ako zodpovedný či výkonný redaktor.

■ ZLOMOVÝ ROK 1945

Rok 1945, ktorý tak tragicky a osudovo vstúpil do Hronského životných osudov, výrazne ovplyvnil i jeho literárne dielo. To umelecké, beletristické až tak nie, čo však vôbec neplatí pre publicistickú tvorbu. Iné žurnalistické príspevky výrazne ubudli. Do svojho odchodu zo Slovenska prispieval do viacerých periodík. Po roku 1945 jeho článkov v exilových novinách a časopisoch je len o okolo tridsať. A keby sme opomenuli Hronského jedinečný jedennásťdielny seriál kultúrnych úvah, ktorý pod názvom Lepšie zažať svetielko, ako preklínať tmu uverejňoval v roku 1960 na pokračovanie v novinách Slovák v Amerike, bolo by to ešte horšie, chudobnejšie. Okrem tohto periodika už Hronský iba veľmi sporadicky prispieval do Juhoamerického Slovaka, Kanadského Slovaka a Mostu, a to je vlastne všetko. Sem-tam sa jeho publicistické príspevky zjavili v niekoľkých publikáciách, zväčša krajských exilových zborníkoch.

■ EXIL ZMENIL TÉMY

Aj v cudzine písal o tom, o čom predtým doma – teda o kultúre, literatúre, umení a osvete. Azda viac pozornosti venoval iba osobnostiam, najmä svojim exilovým generačným druhom, ktorým článkami blahoželal pri jubileách a kondoloval pri úmrtiach. A tu sa treba pristiaviť pri

postave Karola Sidora, lebo v ňom videl Hronský pokračovateľa Hlinku a Rázusa. Navyše, s jeho politickou líniou najviac sympatizoval a so Sidorom ho spájalo aj osobné priateľstvo. Predčasná smrť Karola Sidora v roku 1953 Hronským otriasla a hoci mŕtvemu adresoval do večnosti list, v ktorom uvádza: „Chceli sme mať z teba predovšetkým politika – všadebol, i partajníka, čo stína hlavy, a nadovšetko niekoho, kto kývnutím rozrieši milióny problémov veľkých a milióny problémov viac ako maličerných, len sme nechceli v zaslepení vidieť na tebe, čo bolo najpodstatnejšie: učeníka Andreja Hlinku, priateľa Martina Rázusa, čestného študenta – revolucionára, nezlomného vo viere v Boha, v pravde, v rodine a v národe mravnom.“

■ NOSIL JU V SRDCI

Hronský do roku 1945 aktívne participoval na činnosti viacerých kultúrnych, umeleckých a spoločenských organizácií, spolkov a inštitúcií, z nich tú najvýznamnejšiu – Maticu slovenskú – priviedol k dokonalosti. Samozrejme, že z pozície publicistu prispieval do tlačových orgánov týchto spolkov. Vo vyhnanstve sa taktiež zapojil do krajského života a výrazne sa v ňom angažoval, ale Matica mu veľmi chýbala, i jej periodiká a knihy. Permanentne sa vracal k zašlej martinskej matičnej sláve, žiaľ, iba v spomienkach a v publicistických príspevkoch. „Len treba poznamenať,“ zdôrazňuje Hronský v roku 1949, „že Matica sa rozvinula tak, ako by ani najsmelšia nebola si trúfala predpovedať... Jej duchovné statky sa nedali vyčíslieť, ale materiálne, tie hej. Tak nech sa páči: Nadobudlo sa vyše osemdesiat miliónov Slovenských korún pre Maticu, majetku čistého, bez dlhov, bez záväzkov.“

K tomu musíme pripočítať, že Slovenskú korunu oprávnené za prvej Slovenskej republiky nazvali dunajský dolár. A veľký podnikateľský duch

Hronského sa ani v najmenšom nebal veľkých čísel, napríklad v roku 1942 dosiahla výška pôžičiek na výstavbu a spustenie výroby tlačiarenskeho podniku Neografia štrnásť miliónov korún, ktoré Matica požičala zásluhou Imricha Karvaša Slovenská národná banka. Ale už v nasledujúcom roku 1943 tento tlačiarenský gigant vyprodukoval čistý zisk desať miliónov korún. Rozhľadený Hronský veľmi dobre vedel, že je tu vojnová konjunktúra a takéto hospodárske výsledky sa už nikdy nemusia zopakovať.

■ ČINMI PROTI NOSTALGII

Hronský a jeho spolupracovníci z matičného exilu smútili, no táto nostalgia neprehrúšila čin a v roku 1959 iniciovali vznik Zahraničnej Matice slovenskej. O jej príprave, založení, perspektívach a aktivitách z pozície predsedníckej funkcie opäť Hronský zhusta píše v krajskej tlači, hodne a podnetne, prakticky dovtedy, kým jeho ruka udržala pero, kým navždy nezavrel oči. Ale pokiaľ sa tak stalo, v spomienkach sa stále vracal do Turčianskeho Svätého Martina, do jeho komunistami ukradnutej Matice a Neografie. No vedel aj to, že i v ťažkých komunistických časoch „Matica je také svetlo, čo aj pridusené svetlo“. V tomto optimistickom duchu Hronský anticipoval aj matičnú budúcnosť, keď prorokoval: „Keď ju čas vkriesi, bude Matica i po tomto druhom zatvorení v roku 1945 taká jasná v národe, ako bola po prvom umlčaní.“

Abý sa Hronského odkaz a proctvo naplnilo, o to sa musia usilovať všetci matičiari a kultúrni pracovníci – od roku 1993 v rámci slovenskej štátnosti, na ktorej a jej kultúre tejto osobnosti vždy najviac záležalo.

Koniec seriálu

„HRDINOVIA MALEJ VOJNY Z MARCA 1939“

dňa 18. 3. 2016 (piatok) od 11:45 v Spišskej Novej Vsi

PROGRAM:

11:45 – 14:00 Spišské divadlo

Prednášky a kultúrny program:

„Zabudnutí slovenskí hrdinovia Malej vojny“,

„Ján Nálepka – účastník obrany Slovenska v ozbrojenom konflikte s horthyovským Maďarskom“,

„Národ si slobodu zaplatil krvou!“ – dramatizácia udalostí Malej vojny,

14:10 – 14:30

Slávnostný sprievod Klubu vojenskej histórie centrom mesta Spišskej N. Vsi,

14:30 – Pietna spomienková slávnosť spojená s kultúrnym programom:

I. časť: pamätník obetiam Malej vojny – park pri Evanjelickom kostole a. v.,

II. časť: pamätník gen. Jána Nálepku in memoriam,

(Cantus Villa Nova, Klub vojenskej histórie, FS Štrbän, Mladá Matica).

Za pomoc v najťažších časoch a udržiavanie slovanských a kresťanských tradícií

Cena Matice slovenskej ruskému národu

Irena BERKOVIČOVÁ – Foto:

Ako sme už informovali, pri príležitosti štátneho sviatku Ruskej federácie – Dňa obrancu vlasti a sviatku Dňa diplomata, odovzdal predseda Matice slovenskej Marián Tkáč na recepcii 25. februára 2016 veľvyslancovi Ruskej federácie v Bratislave Alexejovi Fedotovovi Cenu Matice slovenskej ruskému národu.

Spolupráca medzi Slovákmi a Rusmi má dávne korene. Verme ruskému vedcovi Trubačovovi, ktorý na Devine pobozkal slovenskú zem, lebo stáde sa šírila nielen slovanská kresťanská kultúra, ale aj slovanské gény. A slovenská verejnosť dnes málo, ba skoro nič nevie o ruskej finančnej pomoci slovenskému národu v časoch najtvrdšej maďarizácie na sklomku 19. storočia.

■ RUSKÁ POMOC

Veľkú zásluhu na tom majú na ruskej strane najmä Michail Fedorovič Rajevskij (1811 – 1884), ruský pravoslávny kňaz, cirkevný hodnostár na ruskom veľvyslanectve vo Viedni. Tento úspešný a citlivý propagátor pravoslavia v zahraničí ako kňaz pôsobil pri pravoslávnych chrámoch v Štokholme a najmä vo Viedni – dovedna štyridsať rokov. Jeho vzťah k Slovensku vyjadruje fakt, že bol zakladajúcim členom Matice slovenskej pod číslom 133. Výdatne Slovákovi pomáhal Vladimír Ivanovič Lamanskij (1833 – 1914), slaviofil, profesor slovanských dejín a literatúr na univerzite v Petrohrade, žiak známeho ruského slavistu Izmaila Ivanoviča Sreznevského. On ako vplyvný člen Petrohradskeho slovanského dobročinného výboru výdatne podporoval Slovákov. V rokoch 1862 a 1863 cestoval po slovanskom svete a veľa času strávil na Slovensku. Vyhľadával roztratených slovanských mužov, o ktorých sa dočítal či do počul. V Hlbokom navštívil Hurbana, na Vyšehrade Viktora, v Lehote Sama Chalupku, v Radvani Sládkoviča, vo Svätom Kríži Moyses, Radlinského v Kútoch. Bol aj na zakladajúcom valnom zhromaždení Matice slovenskej, kde našiel mnohých svojich známych pohromade. Na etnografickej výstave v Moskve v roku 1867 hostil Slovákov a všade im kliesnil cestu, aby sa stali známymi a váženými. V roku 1881 pri príležitosti svadby syna Fedora, ktorý ako stavebný inžinier pôsobil v Rusku ako učiteľ nemčiny, navštívil ho v Petrohrade Janko Francisci. Ten

Veľvyslanec RF A. FEDOTOV preberá matičné ocenenie ruskému národu.

bol dušou slovensko-ruskej spolupráce, Lamanskému adresoval jedenásť listov. Dalších šesť Rajevskému.

■ JEDNOZNAČNÉ DÔVODY

Tých, ktorí nám pomáhali, treba si uctiť. Pri príležitosti odovzdania ceny Matice ruskému národu Marián Tkáč uviedol: „Excelencia, pán veľvyslanec, panie a páni. Mám česť odovzdať v mene Matice slovenskej, najstaršej slovenskej kultúrnej a spoločenskej ustanovizne, cenu ruskému národu. Dôvody, prečo sme sa v Matici rozhodli oceniť práve ruský národ, sú jednoznačné. Je to: Po prvé – za neoceňiteľnú pomoc vášho národa Slovákom v časoch pre nás najťažšieho útlaku zo strany uhorských predstaviteľov. Nebyť ruskej duchovnej i materiálnej pomoci dnes by sme tu neboli. Sú zachované písomné dokumenty a v tomto dokumente, krátkom filme Neznáma ruská pomoc Slovákom (ktorý prikladám a je uverejnený na matičnej webovej stránke), o nich hovoríme. Zachovali sa dokumenty o úzkej spolupráci profesora Lamanského, kňaza Rajevského a iných príslušníkov ruského národa, osobitne pracovníkov Ruskeho veľvyslanectva vo Viedni, s predstaviteľmi Slovákov. Napokon aj prorocké dielo Ľudovíta Štúra Slo-

vanstvo a svet budúcnosti prvý raz vyšlo v Petrohrade. A po druhé – Matica slovenská ako predstaviteľka slovanského národa si veľmi váži a týmto aj oceňuje slovanské a kresťanské postoje súčasného Ruska, ktoré sú také významné pri zachovaní tradičných európskych i svetových hodnôt. Ďakujeme a toto ocenenie nech je toho znakom.“

■ PODNETY NA OCENENIE

Cena pre ruský národ sa zrodila v hlavách zakladajúcich členov Matice slovenskej, ktorí pomohli aj s jej vyhotovením. Predstavuje precízne spracované anjela z bieleho dreva z dielne rezbára Milana Krajňáka z Vranova nad Topľou, okrem iného autora súsošia solúnskych bratov, ktoré od roku 2013 skrášuje Park sv. Cyrila a Metoda pred budovou Matice slovenskej v Martine. Jedného ním vytvoreného anjela odovzdal košický primátor pápežovi Františkovi.

Pokiaľ ide o matičnú cenu, anjel je uložený v lesklej drevenej kazete s matičným znakom zo žltého kovu, pričom matičný znak vo farebnom vyhotovení je aj súčasťou podstavca a opory anjela, ktorá je zo skla. V kazete je uložený list, na ktorom je obraz obalu historických stanov Matice slovenskej,

vyšitého, ako vieme, manželkou Jána Francisciho Amáliou na základe návrhu maliara Božetecha Klemensa. V liste, ktorý umelecky zhotovil riaditeľ Domu Matice slovenskej v Snine Jozef Makariv, sa uvádza: „Cena ruskému národu z vdaky za pomoc slovenskému národu v boji o prežitie v najťažších časoch maďarizácie, ako aj za dodržiavanie slovanských a kresťanských tradícií.“

List je opatrený zlatou pečatou Matice slovenskej a podpisom predsedu. Mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec Ruskej federácie Alexej Fedotov poďakoval za ocenenie a vyjadril presvedčenie, že je výrazom tradične dobrej spolupráce slovenského a ruského národa. Pripomenul pritom hlboké historické korene spolupráce medzi Ruskom a Slovenskom osobitne v oblasti kultúry a vzdelávania. Uviedol meno prvého rektora Petrohradskej univerzity Michala Baludanského, ktorý pochádzal z Oľšavy na východnom Slovensku, aj spoluprácu Ľudovíta Štúra s ruskými vzdelancami. Váži si, že s ruskými univerzitami spolupracuje päť našich univerzít. Uviedol, že Slovensko navštevujú ruské umelecké súbory a Rusko naopak slovenskí umelci.

■ POTLESK PRE POSOLSTVO

Účastníci recepcie, ktorá sa konala na počesť štátneho sviatku Ruskej federácie, medzi nimi aj predstavitelia slovanských spoločenských organizácií, prijali krok Matice slovenskej potleskom. Pre Slovenské národné noviny predseda Matice v tejto súvislosti povedal: „Ukázali sme, že posolstvo našich veľikánov, a jedným z nich je aj Ľudovít Štúr, sú aktuálne i dnes. Treba len chápať našu minulosť, necenzurovaným spôsobom a rovnako si nedať vnútiť pohľad na prítomnosť. Táto cena pre ruský národ je teda v istom zmysle podčiarknutím aktuálnosti Štúrových prorociet z polovice predminulého storočia. Stošesťdesiat rokov! Tak ako Matica pokračuje a bude pokračovať v odtabuizovaní našich dejín, na prítomnosť sa chce pozeráť výostne utilitaristicky: Dobré je to, čo je dobré pre Slovensko! Dejiny nemožno meniť, iba ich zle alebo dobre interpretovať. Ale v prítomnosti treba konať tak, aby sme sa nestali súčasťou chaosu, ktorý sa tak veľmi dnes preferuje. Majme otvorené oči, hlavu i srdcia, Slováci.“

Udelenie ceny ruskému národu odsúhlasilo predsedníctvo i výbor Matice slovenskej.

MATIČNÝ SPRAVODAJ

Memoriál Dušana Kutnára

Hokejový fanklub MHK 32 Liptovský Mikuláš pripravil už desiaty ročník futbalového turnaja, ktorý druhýkrát niesol aj meno skvelého človeka, člena Fanklubu a Miestneho odboru Matice slovenskej Dušana Kutnára ml. Dobrá spolupráca medzi fanklubom a matičiarmi sa preniesla aj na športovisko a už piatykrát sa na tomto turnaji zúčastnilo aj družstvo Matice. Po dvoch ročníkoch, kde sa matičiari umiestnili na peknom druhom a tretom mieste, prišlo aj vytúžené víťazstvo. Turnaj sa odohral v telocvični v mestskej časti Palúdzka a bol to azda najkvalitnejší ročník. Hralo sa v dvoch základných skupinách, kde o postup do play-off súperilo celkovo osem družstiev. Z prvého miesta postúpilo aj družstvo Matice slovenskej, ktoré sa vďaka dvom víťazstvám v play-off prebojovalo až do finále. Tam na seba narazili dva kvalitné kolektívy a zápas bol dlho vyrovnaný, ale napokon rozhodla kvalitná defenzíva Matice. Vo finále vyhrali 2:0 a premiérovovo si odniesli putovný pohár. Ceny najlepším prišiel odovzdať zástupca primátora mesta Liptovský Mikuláš Rudolf Urbanovič. Kapitán matičného družstva Marek Nemeš skonštatoval, že turnaj bol pripravený kvalitne, a je rád, že sa Matiči aj napriek zdravej rivalite podarilo uspieť. Toto víťazstvo venujeme nášmu zosnulému kamarátovi Dušanovi Kutnárovi, ktorý nás opustil a dnes naňho v dobrom spomíname. Treba poďakovať všetkým chalanom, ktorí reprezentovali Maticu slovenskú a na palubovke podali kvalitný výkon.

(mg)

POZVÁNKY

Cena Slovenského učeneho tovarišstva v Trnave 2015/2016 – XVIII. ročník celo-slovenskej literárnej súťaže. Podmienky súťaže: <http://matica.sk/news/2015/11/cena-slovenskeho-uceneho-tovaristva-v-trnave-20152016/>. Uzávierka prác je do 18. 3. 2016.

Za krásu slova – krajská súťaž je určená žiakom stredných škôl v 2 kategóriách:

1. kategória – SOŠ a II. kategória – gymnáziá. Propozície súťaže: <http://matica.sk/events/event/vyhlasenie-krajskej-sutaze-za-krasu-slova/>. Mená víťazov treba poslať do 18. 3. 2016.

Vajanského Martin 2016 – regionálne kolo celoštátnej postupovej súťaže a prehliadky Hviezdoslavov Kubin v umeleckom prednese poézie a prózy. 14. 3. 2016 o 8.30 h. Dom J. C. Hronského Martin – 1. kategória; 15. 3. 2016 o 8.30 h – 2. kategória; 16. 3. 2016 o 8.30 h 3. kategória; 17. 3. 2016 o 8.30 h 4. – 5. kategória.

Hrdinovia Malej vojny z marca 1939 – 18. 3. 2016 11.45 h. Spišská Nová Ves. Podujatie je venované udalostiam obrany Slovenskej republiky pred agresiou horthyovského Maďarska.

Slávnostné podujatie sa začína v Spišskom divadle prednáškami a následne pokračuje o 14. h slávnostným sprievodom od Spišského divadla cez Námestie mesta Spišská nová Ves a pietnou spomienkovou slávnosťou spojenou s kultúrnym programom.

MATICA SLOVENSKÁ

so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027, zastúpená štatutárnym orgánom Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., predsedom Matice slovenskej,

VYHLASUJE podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka neurčitým osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy

na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Martin, zapísaného na liste vlastníctva č. 374, obec Necpaly, katastrálne územie Necpaly, časť A: parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape: parc. č. 140, výmera 3015 m² – zastavané plochy a nádvoria – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 141, výmera 138 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 142, výmera 84 m² – zastavané plochy a nádvoria, stavby: súp. č. 94 na parc. č. 140, druh stavby – budova na kultúru a na verejnú zábavu, popis stavby – kaštieľ – nehnuteľná kultúrna pamiatka; časť B: vlastníci Matice slovenská, P. Mudroňa 1, Martin, PSČ 036 01, SR, v spoluvlastníckom podiele 1/1, časť C: ťarchy – bez zápisu,

tento je podľa § 5 ods. 3 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávných inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcii na plnenie jej základných úloh, ani na plnenie jej iných úloh, preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 1 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec, a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena, minimálne podľa znaleckého posudku: pozemky - 64.047,- €, stavba – 15.600,- €, spolu 79.647,- €. So znaleckými posudkami na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť na tel. č.: 0915 988 896, e-mail: branislav.kohut@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice slovenskej, P. Mudroňa č. 1, 036 01 Martin.

V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti, a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 28. 3. 2016, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 31. 3. 2016. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).

Navrhovatelia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).

Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo doplniť po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).

Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).

Cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 22. 2. 2016

Ing. Marián Tkáč, PhD.,
predseda Matice slovenskej

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Zaujmy štátu

Mali by sme sa aj my Slováci viacej učiť z vlastnej histórie. Ako sa správať v ťažkých časoch. Ako vieme, štrnásteho marca 1939 vznikol Slovenský štát, no aj keď ho Maďarsko uznalo ako prvé už v ten večer, čoskoro sa ukázalo, že nemalo priateľské úmysly. O deväť dní – 23. marca, len deň po tom, čo zo Slovenska odišla väčšina českých vojakov a slovenskí sa ešte z Čiech nestihli vrátiť, vtrhli na naše územie bez vyhlásenia vojny ich jednotky. Na viacerých miestach postupovali na čele s bielou zástavou či dokonca v česko-slovenských uniformách, aby zmiatli obrancov. Keď Slovensko protestovalo, horthyovská vláda najprv neodpovedala a neskôr vyhlásila, že na východnom Slovensku nevyvíja nijakú vojenskú činnosť.

V tom čase Slovensko malo len jedného generála, ani jedného plukovníka a len dvoch podplukovníkov. Slovenské pluky zostali po odchode Čechov zredukované z pôvodných dvochtroch tisíc na sedemdesiat až štyristo mužov. A Nemecko napriek čerstvej „ochrannej zmluve“ Slovensko nepodporilo. Maďari bombardovali Spišskú Novú Ves, ale napriek tomu sa im zámer obsadiť východné Slovensko až po Poprad nepodaril.

Prečo? Pretože ohrozenie štátu vyvolalo odhodlanie Slovákov brániť vlasť. Všetkých bez rozdielu: podplukovníkov Čatloša a Malára – ten vyzval zvyšných českých dôstojníkov, aby v slovenskej armáde zostali. Časť z nich tak skutočne urobila. Veliteľ Hlinkovej gardy Alexander Mach vyhlásil jej celoštátnu brannú pohotovosť, a tak sa zmobilizovali štyri desiatky tisíc gardistov. Bok po boku Slovensko bránili muži s takými rozdielnymi názormi, ako napríklad Štefan Hašík či Ján Nálepka, Cyril Daxner či Mikuláš Klánica. A statoční piloti: Cyril Martiš, Gustáv Pažický, Ján Prháček, Anton Slodička, Ján Svetlík, Jozef Hergott, Martin Danihel, František Hanovec, Štefan Devan, Ladislav Sulík, Ferdinand Švento, Mikuláš Udut a ďalší. Aj za cenu obetí: mŕtvych bolo dvadsaťdva vojakov a tridsaťšesť civilistov.

Možno pre niekoho sa začiatok marca 2016 nepatrí a nedá porovnávať s marcom 1939. Tak či onak, úlohy, ktoré stoja pred Slovenskom, by mali priviesť našich parlamentných politikov k rozumnej spolupráci. Čo keby sa do „obrany“ Slovenska zapojili všetci – všetkých osem strán? Volili sme ich pre niečo iné?

Fašiangový sprievod a veselie pod taktovkou Mladej Matice Smiech a dobrá zábava v Palúdzke

Text a foto: Peter VRLÍK

Liptov je známy tým, že sa tu uchovávali staré zvyky a obyčaje. V poslednom období sa zvyky našich predkov udomácnujú aj v liptovských mestách. Príkladom je Liptovský Mikuláš, kde sa už tradične v mestských častiach konajú fašiangové sprievody a tzv. „bursovanie“. Mladí matičiari sa chopili iniciatívy a usporiadali už tretie fašiangy v mestskej časti Palúdzka. Tento rok im na pomoc prišli aj miestni seniori z tamojšieho klubu seniorov Palúdzka.

O fašiangové sprievody v Liptovskom Mikuláši sa zaujímali aj televízne kamery.

V popoludňajších hodinách 6. februára sa začali bursovníci schádzať pred Kultúrnym domom v Palúdzke. Bolo medzi nimi vidieť masky čertov, bosoriek, šaša, gorala... Do čela sa postavil bubneník, ktorý oznamoval, že sa blíži fašiangový sprievod. Ten za spevu a tanca prešiel mestskou

časťou. O hudobný sprievod sa postaral harmonikár Janko Lizuch. Ľudia vychádzali zo svojich príbytkov a koláčmi, klobásami, slaninou, pagáčmi, ale aj niečím na zahriatie počastovali účastníkov sprievodu. Odmenou pre domácich bolo, že ich vytancovali, a tak sa zábava preniesla priamo na ulicu.

Program potom pokračoval v kultúrnom dome. Dlho sa v ňom nič nedialo, neslúžil ako kultúrny stánok, viac-menej sa z neho stalo obchodné stredisko. Zmeniť tento stav sa rozhodol miestny poslanec a riaditeľ Domu MS Marek Nemeč. Vďaka jeho iniciatíve sa začalo s rekonštrukciou objektu opäť na kultúrne ciele. Dom sa rýchlo zaplnil Palučanmi, ktorí mohli zhladať pochovávanie basy. O zábavu sa postarali dvaja hrobári (J. Sálus, P. Vrlík), ako aj kňaz (L. Moravčík) a kostolník (V. Urban). Plačky, nosiči basy na mărach – to všetko boli členovia klubu seniorov v Palúdzke. Pochovávanie basy rozosmialo všetkých prítomných, no i primátora mesta Ing. Jána Blcháča, PhD., a jeho zástupcu Ing. Rudolfa Urbanoviča.

Fašiangy sa v Palúdzke vydarili, bol o ne veľký záujem a mestská časť touto udalosťou naozaj žila. Všetci sa tešia už na budúce fašiangy i na to, čím ich zase mladí matičiari spolu s seniori prekvapia. Veď smiech a dobrá zábava je korením života. Bursovníci v Palúdzke naozaj týmto korením nešetria.

Podpísali deklaráciu SEN

Text a foto: (mk)

Deklaráciu o založení Spoločenstva európskych národov (skratka SEN) slávnostne podpísali v sobotu 27. februára 2016 na trojmedzí hraníc Slovenskej republiky, Českej republiky a Poľskej republiky zástupcovia vlastenecky citiacich občanov z týchto troch zakladajúcich štátov. Deklarácia vo svojom texte hovorí o otvorenom združení nezávislých národných štátov na kres-

ťanskom, národnom a sociálnom základe, ktoré tvoria budúci základ na pretvorenie Európy ako spoločenstva rovnoprávných, nezávislých a spolupracujúcich národných štátov. Preto SEN vyhlasujú ako silu a prostriedok na odstránenie súčasných nevyhovujúcich pomerov a na nastolenie spravodlivého usporiadania Európy na prospech všetkých Európanov a ich národných spoločenstiev.

Podpora miestnej a regionálnej kultúry dvomi percentami z daní Ako získať prostriedky

Pavol MIHÁL, riaditeľ Inštitútu vzdelávania MS

Stačí osloviť fyzické a právnické osoby, teda pracujúce osoby, podnikateľov, čo podávajú ročné daňové priznanie či ročné zúčtovanie prostredníctvom zamestnávateľa, ktorí vám darujú svoje dve percentá z daní, teda asignáciu dane. Tieto dve percentá z daní darujú Inštitútu vzdelávania Matice slovenskej, n. o., ktorý je od 1. januára 2016 zaregistrovaný na prijímanie asignácie z daní, ktorý následne vyzbierané zdroje poskytne na činnosť daných miestnych a záujmových odborov

MS, ktoré ich získali od podporovateľov.

Darcu to nič nestojí, venuje iba časť toho, čo by inak musel odvieť štátu a ten by rozhodol, čo s nimi urobí.

A ako získate svoje získané financie na činnosť MO MS, OMM, ZO MS?

Každá fyzická či právnická osoba, ktorá vám prispela na podporu miestnej a regionálnej kultúry, vyplní vami známy for-

mulár nasledovne: Inštitút vzdelávania Matice slovenskej, n. o., so sídlom Grösslingová 23, 811 09 Bratislava, právna forma Nezisková organizácia, identifikačné číslo prijímateľa 45735760. Tieto formuláre do 31. mája 2015, dokedy sa podávajú daňové priznania, vyzbierate a predložíte na Inštitút vzdelávania Matice slovenskej. Bližšie informácie Vám poskytneme na mailovej adrese pavol.mihal@matica.sk

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V čísle 3 SNN sme sa pýtali, aké významné výrocie si pripomínate hneď v úvode roku 2016. Správna odpoveď mala znieť: 160. výrocie úmrtia L. Štúra. Za správne odpovede odmeníme Rudolfa Damaškoviča z Pezinka, Katarínu

Fukasovú z Galanty a Boženu Lachkovú z Tlmáč.

Aj v tomto čísle je dosť článkov a publicistických materiálov, ktoré priam núkajú svoj obsah do otázky.

• Ktorý významný slovenský výtvarný umelec, reflektujúci

vo svojom diele dejiny Slovanov a kresťanstva, nás navždy opustil začiatkom marca tohto roka?

Otázky nám podľa zvyklosti posielajte na už známu adresu, ktorú uverejňujeme zakaždým v tíraži našich novín, s označením Čitateľská súťaž našej administrátorky Ľubici Rišianovej.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

12. marca
– pred dvesto deväťdesiatimi rokmi vyšli prvé noviny v Uhorsku Nova Posoniensia, ktoré v latinčine začal vydávať Matej Bel (1721)

– pred deväťdesiatimi rokmi (1921) zomrel lekár a publicista, prívrženec tolstojevských ideí Dušan Makovický (1866 – 1921)

13. marca
– dvestosedemdesiatpäť rokov od narodenia osvietenského cisára Jozefa II. (1741 – 1790)

– sto rokov, čo zomrel Ján Bahýľ, letecký konštruktér, vynálezca vrtulníka (1956 – 1916)

– pred deväťdesiatimi rokmi zomrel maliar Dominik Skutecký (1849 – 1921)

14. marca
– pred dvesto šesťdesiatimi rokmi vyhorela takmer celá Žilina (1756)

– stopäť rokov, čo v reprezentatívnej Dorého galérii v Londýne slovakofil Seaton Watson a moravský Slovák Alois Kolísek otvorili veľkú výstavu slovenského ľudového umenia, ktorá očarila návštevníkov, bola tu modranská majolika, rezbárske výrobky, čipky, výšivky a kroje; keďže uhorské úrady nepovolili vývoz výtvarných diel, Slovensko vo výtvarnom umení predstavil moravský Slovák akad. maliar Joža Úprka

– stopäť rokov od narodenia profesora evanjelickej bohosloveckej fakulty Jozefa Bergera (1901 – 1961), inštiného maliara; vojnu prežil v koncentračnom tábore, po oslobodení ho uväznili komunisti v pracovnom tábore

– okružle narodeniny má skvelá publicistka a spisovateľka, dlhoročná šéfa niekdajšej Smeny na nedeľu Gabriela Rothmayerová, členka Spolku slovenských spisovateľov

15. marca
– stošesťdesiat rokov od vzniku Bratislavského prírodovedného spolku (1856), ktorý bol zároveň prvou slovenskou environmentálnou spoločnosťou

– päťdesiat rokov, čo v emigrácii zomrel slovenský demokratický politik a diplomat Ján Paulíny-Tóth (1903 – 1966)

16. marca
– pred sedemdesiatimi rokmi (1941) poľský veľvyslanec v Bratislave J. Chalupczyński vyhlásil, že poľská vláda s uspokojením prijala vyhlásenie slovenskej samostatnosti a rešpektuje hranice Slovenskej republiky; o niekoľko týždňov poľské vojsko obsadilo niekoľko dedín na severe Slovenska

– päťdesiatpäť rokov od smrti spoluzakladateľa Slovenskej filharmónie českého dirigenta Václava Talicha (1883 – 1961)

17. marca
– pred šesťdesiatimi rokmi zomrel jeden z prvých slovenských profesionálnych hercov Jozef Kelo (1889 – 1951)

– svetový kanoista Richard Riszdorfer má tridsaťpäť rokov

18. marca
– šesťstodeväťdesiatpäť rokov od smrti slovenského oligarchu, pána Váhu a Tatier Matúša Čáka Trenčianskeho (okolo 1250 – 1321)

– pred sto päťdesiatimi rokmi sa narodil spisovateľ Peter Jilemnický (1901 – 1949), autor románov Pole neorané, Kus cukru, Kronika...)

– šesťdesiat rokov, čo v emigrácii zomrel spisovateľ Gejza Vámoš (1901 – 1956), spomeňme aspoň jeho romány Atómy boha, Odložená haluz atď.

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr.